

***STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY
KISZKOWO NA LATA
2016-2026***

Spis treści:

<u>Wstęp.....</u>	<u>5</u>
<u>I. Podstawy formalne tworzenia gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych w gminie Kiszkowo</u>	<u>7</u>
<u>I.1. Dokumenty europejskie.....</u>	<u>7</u>
<u>I.2. Dokumenty krajowe.....</u>	<u>8</u>
<u>I.3. Dokumenty regionalne oraz lokalne.....</u>	<u>8</u>
<u>I.4. Krajowe regulacje prawne.....</u>	<u>8</u>
<u>II. Struktura demograficzna i podstawowe dane o mieszkańcach gminy Kiszkowo.....</u>	<u>10</u>
<u>II.1. Położenie i powierzchnia gminy Kiszkowo</u>	<u>10</u>
<u>II.2. Ludność gmin wchodzących w skład gminy Kiszkowo.....</u>	<u>11</u>
<u>III. Diagnoza warunków życia mieszkańców gminy Kiszkowo - środowisko, naturalne, środowisko kulturowe, sport i rekreacja, oświata, ochrona zdrowia, bezpieczeństwo publiczne i gospodarka.....</u>	<u>15</u>
<u>III.1. Środowisko naturalne gminy Kiszkowo.....</u>	<u>15</u>
<u>III.2. Obiekty historyczne oraz środowisko kulturowe gminy Kiszkowo.....</u>	<u>17</u>
<u>III.3. Kultura, turystyka i rekreacja w gminie Kiszkowo.....</u>	<u>20</u>
<u>III.4. Zasoby mieszkaniowe oraz infrastruktura techniczna gminy Kiszkowo.....</u>	<u>24</u>
<u>III.5. Oświata w gminie Kiszkowo.....</u>	<u>25</u>
<u>III.6. Ochrona zdrowia w gminie Kiszkowo.....</u>	<u>25</u>
<u>III.7. Organizacje pozarządowe w gminie Kiszkowo.....</u>	<u>26</u>
<u>III.8. Bezpieczeństwo publiczne w gminie Kiszkowo.....</u>	<u>26</u>
<u>III.9. Sytuacja gospodarcza w gminie Kiszkowo.....</u>	<u>27</u>
<u>IV. Diagnoza problemów społecznych w gminie Kiszkowo</u>	<u>28</u>
<u>IV.1. Bezrobocie.....</u>	<u>29</u>
<u>IV.2. Ubóstwo.....</u>	<u>30</u>
<u>IV.3. Przemoc w rodzinie.....</u>	<u>31</u>
<u>IV.4. Niepełnosprawność.....</u>	<u>32</u>

<u>IV.5. Osoby starsze.....</u>	<u>34</u>
<u>IV.6. Uzależnienia.....</u>	<u>35</u>
<u>IV.7. Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych.....</u>	<u>36</u>
<u>V. Pomoc społeczna w gminie Kiszkowo. Ośrodek Pomocy Społecznej w Kiszkanie... ..</u>	<u>37</u>
<u>V.1. Dane o korzystających z pomocy i wsparcia w gminie Kiszkowo. Przyczyny kwalifikujące do świadczeń z pomocy społecznej.....</u>	<u>40</u>
<u>V.2. Działania z zakresu pomocy społecznej realizowane przez GOPS w Kiszkanie.....</u>	<u>42</u>
<u>V.3. Realizacja świadczeń rodzinnych, zasiłków oraz świadczeń pielęgnacyjnych przez GOPS w Kiszkanie.....</u>	<u>45</u>
<u>V.4. Wskaźnik deprivacji lokalnej w gminie Kiszkowo.....</u>	<u>46</u>
<u>VI. Analiza SWOT problemów społecznych gminy Kiszkowo</u>	<u>47</u>
<u>VII. Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Kiszkowo na lata 2016 – 2026.....</u>	<u>51</u>
<u>I. Cel strategiczny: Przeciwdziałanie powstawaniu zjawiska ubóstwa w gminie Kiszkowo.....</u>	<u>53</u>
<u>I.1. Cel szczegółowy: Minimalizowanie zjawiska ubóstwa w gminie Kiszkowo.....</u>	<u>53</u>
<u>I.2. Cel szczegółowy: Stworzenie systemu pomocy skoncentrowanej na osobach i rodzinach dotkniętych ubóstwem w gminie Kiszkowo.....</u>	<u>54</u>
<u>II. Cel strategiczny: Integracja społeczna i aktywizacja zawodowa oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu w gminie.....</u>	<u>54</u>
<u>II.1. Cel szczegółowy: Integracja, reintegracja i aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych, przeciwdziałanie skutkom bezrobocia.....</u>	<u>55</u>
<u>II.2. Cel szczegółowy: Integracja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych oraz starszych.....</u>	<u>56</u>
<u>III. Cel szczegółowy: Redukowanie problemu uzależnień w gminie Kiszkowo.....</u>	<u>57</u>
<u>III.1. Cel szczegółowy: Podniesienie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, w szczególności przez dzieci i młodzież.....</u>	<u>57</u>

<u>III.2. Cel szczegółowy: Zwiększenie zaangażowania społeczności lokalnej w zapobieganiu używania alkoholu i innych substancji psychoaktywnych w szczególności przez dzieci i młodzież.....</u>	<u>58</u>
<u>III.3. Cel szczegółowy: Wprowadzenie zintegrowanego systemu pomocy osobom i rodzinom dotkniętym alkoholizmem.....</u>	<u>58</u>
<u>IV. Cel strategiczny: Wspieranie rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi, rodzin wielodzietnych i niepełnych w gminie Kiszkowo.....</u>	<u>59</u>
<u>IV.1. Cel szczegółowy: Poprawa jakości życia, zabezpieczenie bezpieczeństwa socjalnego rodzin wielodzietnych.....</u>	<u>59</u>
<u>IV.2. Cel szczegółowy: Przeciwdziałanie zjawiskom grożącym wykluczeniem społecznym oraz bezradnością życiową.....</u>	<u>59</u>
<u>VIII. Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Kiszkowo na lata 2016-2026.....</u>	<u>61</u>
<u>VIII.1. Monitoring i ewaluacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Kiszkowo</u>	<u>61</u>
<u>VIII.2. Źródła finansowania.....</u>	<u>61</u>
<u>Spis wykresów:.....</u>	<u>62</u>
<u>Spis tabel:.....</u>	<u>63</u>

Wstęp

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Kiszkowo na lata 2016 – 2026 jest wyrazem komplementarnego i zintegrowanego planowania społecznego, którego celem była identyfikacja i ukazanie najważniejszych problemów społecznych, które występują w gminie Kiszkowo. Określenie najważniejszych problemów społecznych stanowiło podstawę do wskazania określonej metodologii rozwiązania zidentyfikowanych trudności i problemów społecznych, zgodnie z możliwościami jakie wynikają z zadań nałożonych na gminę. Opracowana diagnoza stanu zastanego stanowiła punkt wyjścia do opracowania szczegółowych programów, których realizacja powinna przyczynić się do rozwiązania problemów społecznych oraz niwelowania różnic i dysproporcji społecznych. *Strategia rozwiązywania problemów społecznych w gminie Kiszkowo na lata 2016 – 2026* została opracowana, przy aktywnym wsparciu, pomocy i konsultacji pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej w Kiszkowie. Należy podkreślić, że poszukiwanie skutecznych sposobów rozwiązywania problemów społecznych musi uwzględniać fakt, że poszczególne problemy zazwyczaj nie występują pojedynczo a wystąpienie jednego problemu implikuje szereg innych. Dlatego przystępując do planowania określonych sposobów rozwiązywania problemów społecznych występujących w gminie konieczne jest uwzględnienie wielokierunkowego i kompleksowego oddziaływania nie tylko na skutki wystąpienia danych problemów a przede wszystkim na źródło ich wystąpienia, które często ma różne podłoże. W związku z powyższym najważniejszym zadaniem jest stworzenie możliwości współpracy pomiędzy różnymi podmiotami działającymi w obszarze polityki społecznej, w celu integracji działań. Realizacja powyższych celów w tym zakresie wymaga podejmowania wieloaspektowych

i wielokierunkowych działań strategicznych a zwłaszcza:

- ✓ interwencyjnych – o cechach ratownictwa i likwidacji niedoborów, których źródłem jest niedostatek, ubóstwo, nierówności społeczne, niedostosowanie, patologie społeczne,
- ✓ asekuracyjnych – uprzedzających pojawienie się sytuacji zagrażających bezpieczeństwu socjalnemu,
- ✓ kompensacyjnych – niwelujących luki i deficyty,
- ✓ partycypacyjnych – poszerzających uczestnictwo społeczne w życiu publicznym i zapobiegających wszelkim przejawom dyskryminacji, wykluczeniu społecznemu i marginalizacji.

Ustawa o pomocy społecznej nakłada na gminę obowiązek „opracowania i realizacji Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”. Art. 16 b wymienionej powyżej ustawy określa istotne elementy, które powinny znaleźć się w dokumencie Strategii. Skuteczna polityka społeczna powinna opierać się na rozpoznaniu rzeczywistych zjawisk i problemów społecznych występujących w danej społeczności lokalnej oraz ocenie znaczenia i roli czynników warunkujących te zjawiska. Opracowanie i realizacja Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika bezpośrednio z art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U z 2016r. poz.930). Gmina Kiszkowo przystąpiła do opracowania strategii na podstawie: Ustawa o pomocy społecznej (Dz. U. z 2008 r. Nr 115 poz. 728).

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Kiszkowo na lata 2016 - 2026 składa się z dwóch zasadniczych części. Pierwsza, ukazuje specyfikę społeczności lokalnej i ma na celu prezentację podstawowych informacji o powiecie, ludności, rynku pracy, pomocy społecznej, edukacji, służby zdrowia i organów zapewniających bezpieczeństwo na terenie gminy. Część druga określa cele strategiczne, operacyjne i związane z nimi zadania. W części programowej dokumentu zostały przedstawione najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Zostały one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów szczegółowych i kierunków działań. Ponadto została zaprezentowana informacja na temat sposobu wdrożenia strategii oraz prowadzenia monitoringu i jej ewaluacji.

I. Podstawy formalne tworzenia gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych w gminie Kiszkowo .

Priorytetowe kierunki zawarte w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Kiszkowo na lata 2016 – 2026* oraz planowane określone działania są zgodne z kierunkami polityk w sferze społecznej zawartymi w dokumentach strategicznych formułowanych i realizowanych na poziomie Unii Europejskiej, na poziomie Kraju, na poziomie Regionalnym oraz Lokalnym. Poniżej przedstawiono opis podstawowych dokumentów strategicznych, które stanowią przesłanki dla tworzenia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

I.1. Dokumenty europejskie.

Kluczowym programem społeczno-gospodarczym Unii Europejskiej jest Strategia Europa 2020. Jest ona długookresowym programem rozwoju, zastępującym przyjętą w 2000 roku Strategię Lizbońską. „Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu” podkreśla znaczenie współdziałania państw członkowskich na rzecz wychodzenia z kryzysu oraz wdrażania reform, w odpowiedzi na wyzwania związane z globalizacją, starzeniem się społeczeństw oraz rosnącą potrzebą racjonalnego wykorzystywania zasobów. Wyznaczone zostały trzy podstawowe, wzajemnie wzmacniające się priorytety:

- ✓ wzrost inteligentny, czyli rozwój oparty na wiedzy i innowacjach,
- ✓ wzrost zrównoważony, czyli transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywnie korzystającej z zasobów i konkurencyjnej,
- ✓ wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu, wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

Podstawowymi instrumentami realizującymi cele zawarte w strategii są Krajowe Programy Reform, opracowywane przez państwa członkowskie oraz inicjatywy przewodnie, przygotowywane przez KE, a realizowane na poziomie UE, państw członkowskich, regionalnym oraz lokalnym.

1.2. Dokumenty krajowe.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Kiszkowo uwzględnia zapisy poniższych dokumentów krajowych:

- ✓ Strategia Długookresowa Kraju Polska 2030.
- ✓ Strategia Średniookresowa Kraju Polska 2020.
- ✓ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020.
- ✓ Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie Krajowy Program Reform KRR.
- ✓ Narodowy Program Zdrowia na lata 2016-2020.
- ✓ Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014 – 2020.
- ✓ Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomani na lata 2011-2016.
- ✓ Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2016-2020.
- ✓ Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego.
- ✓ Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego.

1.3. Dokumenty regionalne oraz lokalne.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Kiszkowo uwzględnia zapisy poniższych dokumentów regionalnych i lokalnych:

- ✓ Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku.
- ✓ Strategia Rozwoju Powiatu Gnieźnieńskiego na lata 2006 – 2013.
- ✓ Strategia Rozwoju Pomocy Społecznej w Powiecie Gnieźnieńskim na lata 2013 – 2020.
- ✓ Strategia Rozwoju Gminy Kiszkowo.

1.4. Krajowe regulacje prawne.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Kiszkowo uwzględnia, między innymi, powszechnie obowiązujące przepisy prawa, a w szczególności:

- ✓ przepisy o samorządzie gminnym,

- ✓ przepisy o finansach publicznych,
- ✓ przepisy o pomocy społecznej,
- ✓ przepisy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- ✓ przepisy o świadczeniach rodzinnych,
- ✓ przepisy o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów,
- ✓ przepisy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- ✓ przepisy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- ✓ przepisy o ochronie zdrowia psychicznego,
- ✓ przepisy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ✓ przepisy o przeciwdziałaniu narkomanii,
- ✓ przepisy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- ✓ przepisy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- ✓ przepisy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- ✓ przepisy o zatrudnieniu socjalnym,
- ✓ przepisy o spółdzielniach socjalnych,
- ✓ przepisy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- ✓ przepisy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego,
- ✓ przepisy o postępowaniu administracyjnym,
- ✓ przepisy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,
- ✓ przepisy o dodatkach mieszkaniowych,
- ✓ przepisy o systemie ubezpieczeń społecznych,
- ✓ przepisy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy,
- ✓ przepisy o postępowaniu w sprawach nieletnich,
- ✓ przepisy o systemie oświaty,
- ✓ przepisy - Kodeks cywilny,
- ✓ przepisy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy.

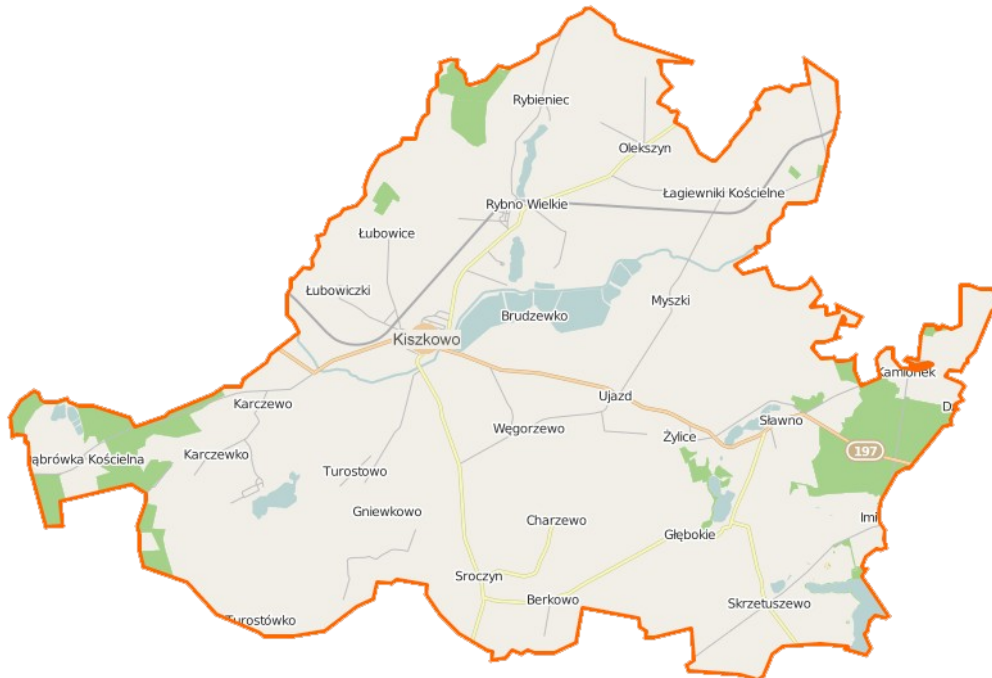
II. Struktura demograficzna i podstawowe dane o mieszkańcach gminy Kiszkowo.

II.1. Położenie i powierzchnia gminy Kiszkowo .

Gmina Kiszkowo położona jest w zachodniej części powiatu gnieźnieńskiego, w krainie Pojezierza Gnieźnieńskiego na Wysoczyźnie Gnieźnieńskiej. Gmina stanowi 9,13% powierzchni powiatu gnieźnieńskiego. Gmina Kiszkowo graniczy od wschodu z gminą Kłecko, od południa z gminami Pobiedziska i Łubowo, od zachodu z gminą Murowana Goślina, od północnego-zachodu z gminą Skoki. W skład gminy wchodzi 21 sołectw i 27 miejscowości. Sołectwa gminy Kiszkowo: Berkowo, Charzewo, Dąbrówka Kościelna, Głębokie, Gniewkowo, Imiołki, Karczewko, Kiszkowo, Łagiewniki Kościelne, Łubowiczki, Myszkki, Olekszyn, Rybieniec, Rybno Wielkie, Skrzetuszewo, Sławno, Sroczyń, Turostowo, Turostówko, Ujazd oraz Węgorzewo. Powierzchnia gminy Kiszkowo wynosi 11 458 ha, 9 677 ha to użytki rolne a 912 ha to tereny leśne; 163 ha gminie Kiszkowo stanowią nieużytki. Natomiast 10 ha powierzchni zajmuje przemysł a 15 ha przeznaczone jest pod inwestycje przemysłowe. Parki krajobrazowe zajmują 2783 ha. Gmina ma charakter typowo rolniczy. Jej część zachodnia leży w obrębie Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka i ten obszar przeznaczony jest pod rekreację i turystykę z możliwością zabudowy mieszkaniowej. Obszar od strony wschodniej i południowo-wschodniej leży w obrębie Lednickiego Parku Krajobrazowego. Centralnym miejscem Parku na terenie gminy są Pola Lednickie w Imiołkach z Bramą III Tysiąclecia. Przez obszar gminy prowadzi ścieżka rowerowo - dydaktyczna. Jej trasa prowadzi drogami polnymi z Kiszkowa przez Turostowo, Turostówko do rezerwatów "Klasztorne Modrzewie" i "Las Mieszany w Nadleśnictwie Łopuchówko". Jednymi z najważniejszych szlaków komunikacyjnych przebiegających w pobliżu Gminy Kiszkowo są droga krajowa nr 5 oraz autostrada A2, będąca fragmentem europejskiej trasy E30, która biegnie od przejścia granicznego w Świecku, przez okolice Poznania, Wrześnię do Strykowa koło Łodzi, w centralnej Polsce. Przez Gminę przebiega droga wojewódzka nr 197 o znaczeniu regionalnym, łącząca drogę wojewódzką nr 196 w okolicach Sławy Wielkopolskiej z Gniezmem, oraz szereg dróg gminnych i powiatowych o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym. W północnej części Gminy usytuowana jest także linia kolejowa nr 377, łącząca stację Gniezno Winiary ze Sławą Wielkopolską, na której kursują jedynie pociągi towarowe. W bezpośrednim sąsiedztwie południowo-zachodniej granicy Gminy, w miejscowości Bednary na terenie gminy Pobiedziska, znajduje się lądowisko cywilne dla

lekkich samolotów administrowane przez Aeroklub Poznański. Najbliższy port lotniczy, znajdujący się w Poznaniu Port Ławica oddalony jest o około 50 km.

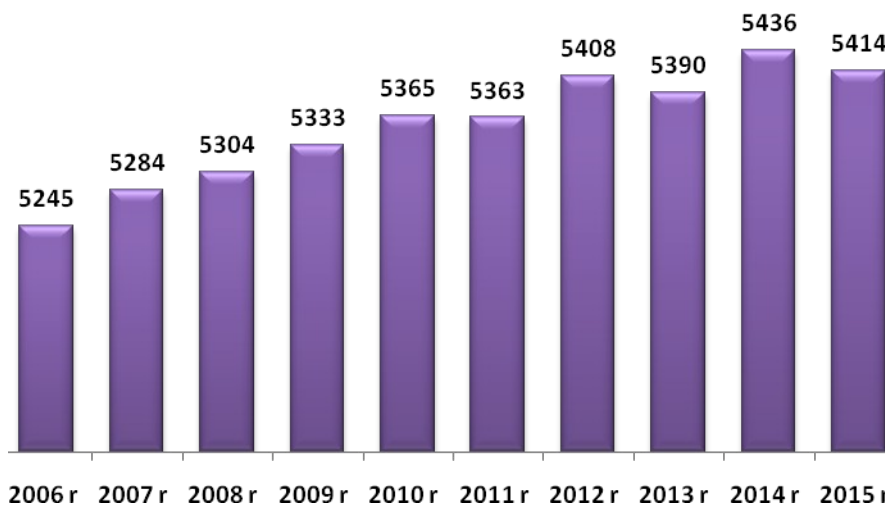
Rysunek 1. Położenie gminy Kiszkowo.

II.2. Ludność gmin wchodzących w skład gminy Kiszkowo .

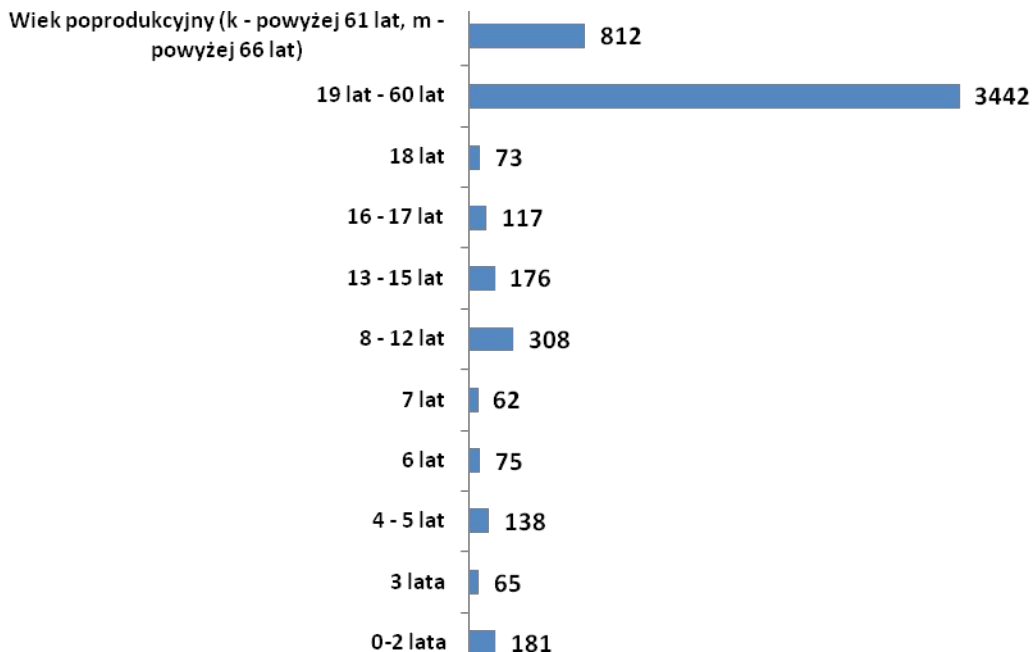
Obszar gminy Kiszkowo zamieszkuje według danych na dzień 31.12.2015 roku łącznie 5 414 osób. Najliczniej zamieszkiwane w Gminie Kiszkowo są miejscowości: Kiszkowo, Rybno Wielkie, Sławno oraz Turostowo. W strukturze mieszkańców gminy Kiszkowo nieznacznie przeważają mężczyźni. Liczba mężczyzn mieszkających w gminie Kiszkowo wynosi 2 765 – 51,1%. Liczba kobiet zamieszkałych w gminie Kiszkowo wynosi 2 649 co stanowi 48,9% ogółu mieszkańców gminy. W latach 2006 – 2015 liczba mieszkańców gminy Kiszkowo pozostaje na zbliżonym poziomie. W okresie ostatnich 10 lat liczba ludności gminy Kiszkowo zwiększyła się zaledwie o 169 osób, co oznacza procentowy wzrost liczby ludności o 3,2%.

Rysunek 2. Liczba mieszkańców gminy Kiszkowo w latach 2006 – 2015 r. (opracowanie własne na podstawie danych GUS)

Poniżej przedstawiono dane prezentujące strukturę mieszkańców gminy Kiszkowo ze szczególnym uwzględnieniem poszczególnych roczników ludności w wieku przedprodukcyjnym.

Rysunek 3. Liczba mieszkańców gminy Kiszkowo według danych na dzień 19.09.2016 r. (opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Kiszkowo)

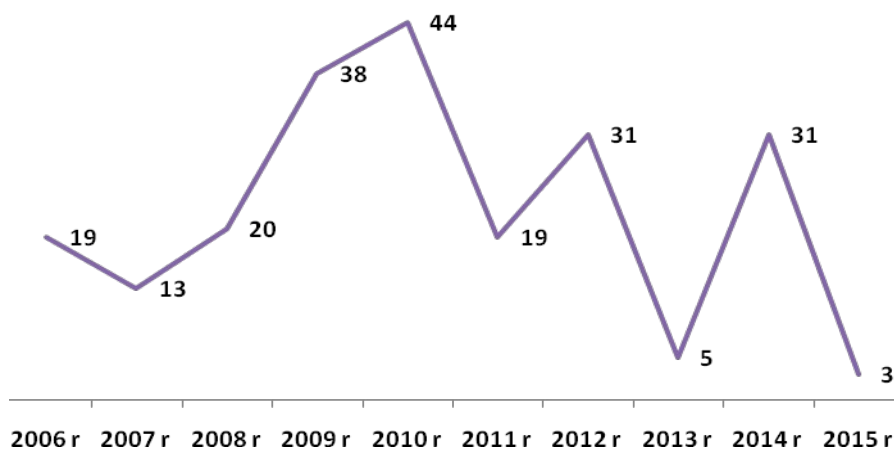
Przeciętna gęstość zaludnienia w gminie Kiszkowo jest niska i wynosi 47 osób na 1 km² natomiast w przypadku powiatu gnieźnieńskiego średni wskaźnik wynosi 116 osób/km². Średnia gęstość zaludnienia w gminie Kiszkowo jest zdecydowanie poniżej średniej, charakterystycznej dla całego powiatu gnieźnieńskiego. Struktura wiekowa ludności zamieszkującej gminę Kiszkowo nieznacznie różni się od struktury wiekowej mieszkańców całego powiatu gnieźnieńskiego. Struktura mieszkańców gminy Kiszkowo z uwzględnieniem grup funkcjonalnych wskazuje na 63,5% udział osób w wieku produkcyjnym, 20,5% udział osób w wieku przedprodukcyjnym oraz 15,9% udział osób w wieku poprodukcyjnym. Wskaźnik osób w wieku przedprodukcyjnym oraz produkcyjnym jest nieznacznie wyższy od średniej dla powiatu gnieźnieńskiego, natomiast odsetek osób w wieku poprodukcyjnym jest niższy niż w powiecie gnieźnieńskim. Takie dane oznaczają, że mieszkańcy gminy Kiszkowo są statystycznie młodszy od mieszkańców powiatu gnieźnieńskiego.

Tabela 1. Ludność gminy Kiszkowo oraz powiatu gnieźnieńskiego według kategorii. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS)

	Gmina Kiszkowo	Powiat gnieźnieński
w wieku przedprodukcyjnym	20,5%	19,7%
w wieku produkcyjnym	63,5%	62,5%
w wieku poprodukcyjnym	15,9%	17,8%

Przyrost naturalny w gminie Kiszkowo w ostatnim dziesięcioleciu jest dodatni z wyraźnymi wahaniami. W 2015 roku przyrost naturalny w gminie wynosił +3. W gminie Kiszkowo notuje się większą liczbę narodzin niż zgonów.

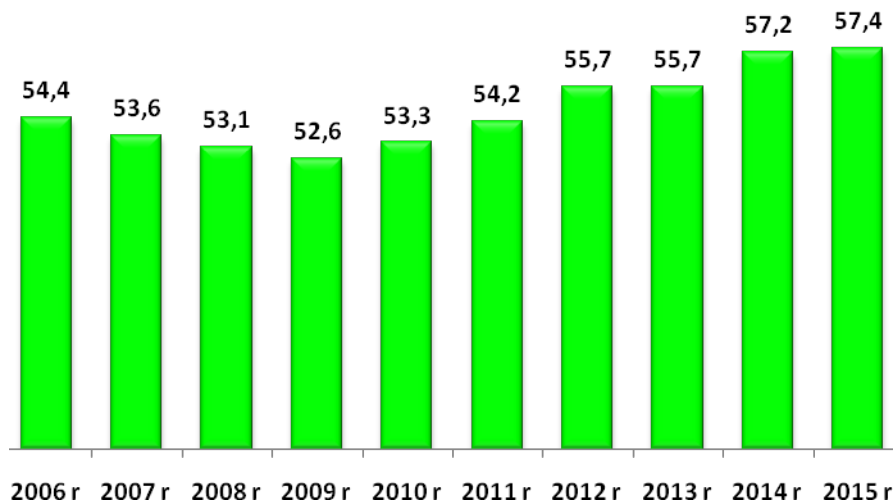
Rysunek 4. Przyrost naturalny w gminie Kiszkowo w latach 2006 – 2015. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS)

Zmiany w strukturze demograficznej ludności, związane ze starzeniem się społeczeństwa, przyczynią się w przyszłości do coraz większego obciążenia osób w wieku produkcyjnym,

które będą musiały utrzymywać powiększającą się stale liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym, w szczególności osób w wieku poprodukcyjnym. Jednym z przydatnych wskaźników demograficznych określających przyszłe tendencje demograficzne jest wskaźnik obciążenia demograficznego, przedstawiający ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. Wartość tego wskaźnika stopniowo wzrastała, osiągając w 2015 roku wartość 57,4 osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. Zmniejszające się obciążenie demograficzne jest związane z malejącym odsetkiem osób młodych oraz wzrastającym odsetkiem osób w wieku produkcyjnym.

Rysunek 5. Wskaźnik obciążenia demograficznego (ludność osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) w gminie Kiszkowo w latach 2006-2015. (Opracowanie własne na podstawie danych GUS).

W ostatnich latach notowany jest bilans migracji wewnętrznych ulega wyraźnym wahaniom. W tym samym okresie notuje się ujemne saldo migracji zagranicznych więcej osób wyjeżdża zagranicę niż powraca do gminy.

Tabela 2. Saldo migracji wewnętrznych w gminie Kiszkowo w latach 2010 – 2015. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS)

	saldo migracji wewnętrznych
2015 r.	-8
2014 r.	13
2013 r.	-28
2012 r.	24
2011 r.	-20
2010 r.	2

III. Diagnoza warunków życia mieszkańców gminy Kiszkowo – środowisko, naturalne, środowisko kulturowe, sport i rekreacja, oświata, ochrona zdrowia, bezpieczeństwo publiczne i gospodarka.

III.1. Środowisko naturalne gminy Kiszkowo .

Gmina Kiszkowo leży w powiecie gnieźnieńskim, województwie wielkopolskim. Okolice Kiszkowa charakteryzują się ciekawym i malowniczym ukształtowaniem terenu. Cofający się lodowiec pozostawił po sobie wiele jezior i cieków wodnych. Urokliwe są doliny Rzeki Małej Welny, która przepływa przez gminę ze wschodu na zachód, niemal otaczając Kiszkowo. Bardzo malownicze są także doliny Jeziora Turostowskiego oraz jezior w Sławnie i Kamionku. Różnica wysokości między najwyższym, a najniższym punktem Gminy to niemal 46 m. Najwyższe wzniesienie ma 125,8 m n.p.m. i znajduje się w okolicach Gniewkowa. Najniżej natomiast usytuowane są stawy w Dąbrówce Kościelnej – położone około 80 m n.p.m. Powierzchnia lasów w gminie wynosi 922 ha, co stanowi około 8% i jest nierównomiernie rozproszona w 3 kompleksach. Pierwszy ciągnący się od Karczewa przez Dąbrówką, aż do serca Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka, drugi na północ od miejscowości Rybieniec, trzeci natomiast znajduje się w okolicach Sławna, Kamionka i Imiołek, w Lednickim Parku Krajobrazowego. Na terenie gminy Kiszkowo znajduje się 8 jezior: Jezioro Lednica, Jezioro Kamionek, Jezioro Turostowskie, Jezioro Głębokie, Jezioro Sławno, Jezioro Rybno Wielkie, Jezioro Rybno Małe, Jezioro Skrzetuszewo. Z uwagi na trudno dostępne brzegi z szerokim pasem trzcin lub otoczone podmokłymi łąkami i bagnami oraz niewielką głębokość, większość z nich nie jest wykorzystywana dla celów kąpieliskowych. Rekreacyjnie wykorzystywane są, w ograniczonym zakresie jeziora: Lednica, Turostowskie i Rybno Wielkie. Poza jeziorami znajdują się trzy kompleksy stawów rybnych. Pierwszy, największy o powierzchni ponad 200 ha, znajduje się na wschód od Kiszkowa i wzdłuż rzeki ciągnie się prawie do Myszek. Drugi zespół stawów znajduje się na północ od Kiszkowa, między Rybnem a Jabłkowem. Powierzchnia poszczególnych stawów w tym kompleksie waha się od 0,5 do 15 ha. Są one w dużym stopniu zarośnięte roślinnością szuwarową. Trzeci kompleks stawów znajduje się w Dąbrówce Kościelnej. Wszystko to sprawia, że na terenie Gminy Kiszkowo w różnych miejscach odnajduje się spokój i ukojenie od kłopotów dnia codziennego. Można chodzić po wytyczonych trasach, bądź też odnaleźć swoje własne ulubione miejsce. Podczas spaceru po leśnych duktach uda się pokontemplować, posłuchać śpiewu ptaków, a przy odrobinie szczęścia spotkać któregoś z

„leśnych przyjaciół”. Zachwyca tu roślinność, wspaniałe pomnikowe drzewa, jak i usytuowany przez lodowiec teren. Dlatego też, Gmina Kiszkowo jest często odwiedzana nie tylko przez turystów, wędkarzy, grzybiarzy, myśliwych, ale także przez miłośników ptaków.

Na terenie gminy znajdują się dwa znane parki krajobrazowe:

➤ **Lednicki Park Krajobrazowy**

Jest to najstarszy park w naszym województwie. Zajmuje powierzchnię 7618,40 ha. Fizjograficznie leży pomiędzy Pojezierzem Gnieźnieńskim a Równiną Wrzesińską, administracyjnie natomiast na terenie 4 Gmin: Pobiedziska, Łubowo, KłECKO i Kiszkowo. Park zajmuje wschodnią część gminy Kiszkowo o powierzchni 2397,1 ha. Miejscowości leżące w parku to MyszkI, Kamionek, Sławno, Głębokie, Imiołki, Pola Lednickie i Skrzetuszewo. Głównym celem ochrony jest zachowanie w stanie zbliżonym do naturalnego, krajobrazu kulturowego okolic Jeziora Lednica, a w szczególności krajobrazu dużego akwenu wodnego z urozmaiconą linią brzegową i wyspami oraz krajobrazu leśno-polnego ze zróżnicowaną rzeźbą terenu północnej części parku. Nazwa parku pochodzi od Jeziora Lednica, największego w jego granicach i jednocześnie jednego z największych jezior w Wielkopolsce. Na jeziorze znajduje się 5 wysp. Największa Ostrów Lednicki ma powierzchnię 7,5 ha. Lednicki Park Krajobrazowy posiada bardzo cenne walory kulturowe. Osadnictwo na tym terenie sięga V-VI w. p.n.e. Do tej pory zinwentaryzowano ponad 350 stanowisk archeologicznych. Najważniejszymi z nich są grodziska wczesnośredniowieczne. Największe i najbardziej znane znajduje się na Wyspie Ostrów Lednicki. Na terenie parku zachowało się też kilka zespołów dworsko-parkowych. Najbardziej interesujące leżą w miejscowościach: Głębokie, MyszkI, Zakrzewo, Dziećmiarki. Inną cenną architekturą są kościoły. Drewniane w Sławnie, Waliszewie i Wielkopolskim Parku Etnograficznym oraz murowane w Sławnie, Lednogórze i Dziekanowicach. W Parku Etnograficznym zgromadzono ponad 60 obiektów budowlanych z XVIII i XIX w.

➤ **Park Krajobrazowy Puszcza Zielonka**

Powierzchnia parku wynosi 12202,0 ha, a otuliny 9538,55 ha. Administracyjnie znajduje się na styku trzech powiatów (pozańskiego, gnieźnieńskiego i wągrowieckiego), a dokładnie na terenie pięciu gmin: Kiszkowo, Pobiedziska, Czerwonak, Murowana Goślina i Skoki. Dodatkowo fragment otuliny leży w gminie Swarzędz. W granicach gminy Kiszkowo

znajduje się stosunkowo nieduży fragment parku o powierzchni 361,5 ha obejmujący Dąbrówkę Kościelna i okoliczne lasy. W otulinie leżą natomiast wsie Karczewo, Karczewko, w części Turostowo i Turostówko, a łączna powierzchnia to 1054,18 ha. W Puszczy Zielonka znajduje się aż pięć rezerwatów przyrody. Klasztorne Modrzewie koło Dąbrówki Kościelnej i Las Mieszany w Nadleśnictwie Łopuchówko to rezerваты leśne chroniące stare unikatowe drzewostany. Na terenie parku znajduje się jeden obszar Natura 2000 „Uroczyska Puszczy Zielonka”, który ma duże znaczenie dla ochrony najcenniejszych fragmentów ekosystemów wodnych, bagiennych i leśnych na terenie największego kompleksu lasów w okolicach Poznania. Park Krajobrazowy Puszcza Zielonka to też walory kulturowe. Najcenniejszymi zabytkami w granicach parku są kościoły. Najbardziej znanym jest sanktuarium Matki Bożej Pocieszenia w Dąbrówce Kościelnej. Drugim takim miejscem jest kompleks pocysterski w Owińskach z XVIII w. W granicach parku znajdują się drewniane kościoły w Wierzenicy i Kicinie. Najstarszą drewnianą budowlą jest dzwonnica z XVIII w. we Wronczynie.

III.2. Obiekty historyczne oraz środowisko kulturowe gminy Kiszkowo.

Na terenie gminy Kiszkowo istnieje wiele zabytków archeologicznych świadczących o niezwykle bogatej historii obszarów wchodzących w skład gminy Kiszkowo. Na terenie gminy Kiszkowo istnieją 3 grodziska. Na wszystkich trzech zostały przeprowadzone badania powierzchniowe, dzięki którym wstępnie określono czas ich powstania. Datowane są na wczesne średniowiecze. Ich położenie nie jest bynajmniej przypadkowe. Pierwsze grodzisko znajduje się w Imiołkach i usytuowane jest tuż nad brzegiem Jeziora Lednica. Dzięki przeprowadzonym badaniom archeologicznym wiadomo, iż życie w tym miejscu toczyło się już znacznie wcześniej. Znalezione i wykopane na terenie miejscowości przedmioty, pochodzą ze środkowej epoki kamiennej, czyli mezolitu. Drugie grodzisko znajduje się w sąsiedniej miejscowości – na cmentarzu w Sławnie, po prawej stronie drogi wiodącej z Gniezna do Kiszkowa. Na jego szczycie postawiona została kaplica cmentarna. Trzecie, najbardziej okazałe grodzisko znajduje się nieopodal Kiszkowa, w miejscowości Turostowo. Jego powierzchnia zajmuje prawie 1 ha. Całe grodzisko porośnięte jest urokliwym starym drzewostanem. W fosie dominują okazałe olchy i jesiony, a na skarpach wiązy i klony. Poza tymi trzema wyżej wymienionymi możemy jeszcze znaleźć informacje o innych domniemanych grodziskach.

Na terenie gminy Kiszkowo znajduje się także wiele zabytków sakralnych do najważniejszych należą:

- ✓ Kościół p.w. Najświętszej Maryi Panny w Dąbrówce Kościelnej
- ✓ Kościół p.w. Św. Jana Chrzciciela w Kiszkowie z kaplicą
- ✓ Kościół p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Kiszkowie
- ✓ Kościół p.w. Bożego Ciała w Łagiewnikach Kościelnych
- ✓ Kościół p.w. Św. Mikołaja w Sławnie z kaplicą
- ✓ Kościół p.w. Św. Rozalii w Sławnie z cmentarzem
- ✓ Kaplica Rodziny Lange w Rybnie Wielkim

Do ważniejszych zespołów dworsko-parkowych zaliczyć należy:

Charzewo – Najpiękniejszy dworek pod względem architektonicznym. Usytuowany w północno- zachodniej części wsi, po zachodniej stronie drogi ze Sroczyzna do Ujazdu. Powstał dla rodziny Kelm w 1905 r. Wymurowany z cegły, wzniesiony na planie zbliżonym do litery „L”. Swoim wyglądem przypomina niewielki zameczek. Dwór prezentuje typ niewielkiej rezydencji ziemiańskiej. W parku znajdują się ruiny starej kuźni zrobione z kamienia łupanego, wybudowanej w roku 1920. W podwórzu gospodarczym część starych budynków uległa likwidacji, pozostałe wyremontowano. Pobudowano nowe budynki gospodarcze, garaże i magazyny. Otoczenie dworu stanowi park o charakterze krajobrazowym, który założony został około 1890 roku.

Dąbrówka Kościelna - Budynek starego dworu w Dąbrówce Kościelnej, znajduje się po prawej stronie drogi, przy wjeździe do wsi od strony Kiszkowa. Wybudowano go około 1880 r. Nieduży, parterowy, nakryty dachem dwuspadowym. Jest to jedyny dwór na terenie Gminy Kiszkowo, który nie posiada parku w swoim otoczeniu.

Głębokie - dwór ziemski. Budynek zbudowany został w stylu klasycyzmu francuskiego z charakterystyczną wieżyczką, prawdopodobnie pod koniec XIX w. Jest dawną oficyną, która stała się siedzibą właścicieli po spaleniu dworu 4.03.1914 r. Do dworu należy również zabytkowy park dworski o charakterze krajobrazowym (pow. 5,3 ha), który od roku 1980 wpisany jest do rejestru zabytków.

Gniewkowo - Parterowy dwór. Oznaczony na starej, pruskiej mapie topograficznej z 1890 r. Przebudowany został w 1970 r, kiedy dobudowano zachodnie skrzydło. Do dziś zachowały się elementy podmurówki z kamienia polnego i drewniane drzwi do piwnicy. Usytuowany jest w środkowym rejonie parku.

Karczewo - Dwór w Karczewie wznosił najprawdopodobniej Franz Berckoltz około roku 1880. Pod koniec lat 80. XX w. dworek był poddany kapitalnemu remontowi. Wokół dworu znajduje się park datowany na 3 ćwierćwiecze XIX w.

Łagiewniki Kościelne - Budynek dworu składa się ze starszej części parterowej, nakrytej spadzistym dachem oraz piętrowej przypominającej prostą willę nakrytą płaskim dachem. Dwór należał kolejno do: Ferdynanda Eckerda i jego żony, a następnie do Karola Unruha i jego żony Klary z domu Treskow. Na początku XX w. majątek został wykupiony przez Niemców i w 1902 r. założono w budynku dworu ośrodek ewangelicki, będący równocześnie filią parafii ewangelickiej z Kłęcka. Po wojnie pałac z parkiem przeszedł na własność Skarbu Państwa. Od 29.12.1992 r. jest własnością Gminy Kiszkowo. Początkowo mieścił się tam Klub Prasy i Książki „Ruch”, świetlica wiejska i filia poczty, obecnie znajdują się tam mieszkania. Park wokół pałacu miał powierzchnię około 3,2 ha, przecięty został drogą, która oddziela staw z wyspą od reszty parku.

Łubowice - Założenie dworskie, folwarczne i parkowe zostało częściowo zniszczone. Całkowitej dewastacji uległo w latach 50-80. XX w. Dwór, przez miejscowych nazywany pałacem, zbudowany został około 1880 r. Obecnie budynek jest bardzo zaniedbany. Mieszkańcy zostali z niego wykwaterowani w latach 80. XX w.

Łubowiczki - Dwór w Łubowiczkach jest nieduży, parterowy. Zbudowany w latach 80. XIX w. Główne wejście do dworu z okazałymi schodami, znajduje się od strony południowo-wschodniej. Park o charakterze krajobrazowym powstał prawdopodobnie w tym samym czasie co budynek dworu.

Myszki - Dwór w Myszkach został zbudowany w 1878 r. dla ówczesnego właściciela Włodzimierza Jańczakowskiego. Po wojnie majątek upaństwowiono, w roku 1947 przejął go

Skarb Państwa. Dwór w Myszkach otacza park o powierzchni około 1,5 ha. Założony został około 1860 r.

Rybieńec – Dwór w Rybieńcu stoi od ponad stu lat. Dwór wznosił około 1910 r. dla swej rodziny Niemiec Fryderyk Wendorff. Obecnie dwór od kilku lat jest remontowany. Jego wygląd odzyskał dawną świetność.

Rybno Wielkie - W Rybnie Wielkim znajduje się kolejny dwór ziemiański. Zespół dworski – folwarczny murowany, wybudowany w 1790 r. Następnie przebudowany. Dwór wzniesiony został przez rodzinę Radziwińskich, która od roku 1767 była właścicielem majątku przez około sto lat.

Węgorzewo - Dwór w Węgorzewie zbudowany został w połowie XIX w. dla ówczesnych właścicieli majątku. Dwór otoczony jest parkiem z kilkoma starymi drzewami.

III.3. Kultura, turystyka i rekreacja w gminie Kiszkowo .

Na terenie gminy Kiszkowo odbywa się wiele wydarzeń kulturalnych i artystycznych. Niewątpliwie najważniejszym wydarzeniem są Ogólnopolskie Spotkanie Młodych Lednica 2000 (potocznie zwane "Lednicą").

✓ Pola Lednickie

Pola Lednickie są najbardziej znanym, choć nie zawsze utożsamianym z Gminą Kiszkowo miejscem. I mimo iż miejscowość powstała dopiero 01.01.2013 r., nazwa ta funkcjonuje już od wielu, wielu lat. Po raz pierwszy nazwy tej użył Jan Paweł II w liście skierowanym do młodzieży, 2.06.1997 r. Pola Lednickie położone są nad Jeziorem Lednica, między Skrzetuszewem a Imiołkami, około 10 km od Kiszkowa i 20 km na zachód od Gniezna. Po prawej stronie drogi ze Skrzetuszewa do Imiołek, rozciąga się 40 ha obszar Pól Lednickich. Miejsce, w którym odbywają się spotkania Lednica 2000, potocznie zwane "Lednicą". Pierwsze Ogólnopolskie Spotkanie Młodzieży miało miejsce w 1997 r. Do roku 2005 odbywały się w wigilię Zesłania Ducha Św., po śmierci papieża Jana Pawła II natomiast, w pierwszą sobotę czerwca. Od kilku lat odbywają się też coroczne spotkania, nazywane Lednicą Dzieci, Lednicą Seniora i Lednicą Motocyklistów. Pomysłodawcą wszystkich był dominikanin ojciec Jan Góra.

W centralnym punkcie Pól Lednickich znajduje się sztucznie usypany pagórek, a na nim wzniesiona w 1997 r. Brama Trzeciego Tysiąclecia, zwana potocznie ze względu na swój kształt „Bramą - Rybą”. Jest to ażurowa konstrukcja stalowa (dł. 36 m i wys. 9 m). Do Bramy prowadzi Droga Trzeciego Tysiąclecia, która symbolizuje drogę, jaką trzeba przejść, aby dojść do Chrystusa. Przejście pod bramą jest integralną częścią spotkań Lednickich. Droga ma swój początek przy replice Krzyża z Giewontu, подарowanej młodzieży przez burmistrza Zakopanego Adama Bachledę-Curusia. Po lewej stronie Drogi ustawione są stacje Drogi Krzyżowej – osadzone w kamiennych słupach tablice z brązu, po prawej natomiast mieści się Świątynia Wiary i Dom Jana Pawła II.

Po przekroczeniu najważniejszego punktu na Drodze Trzeciego Tysiąclecia – Bramy w kształcie Ryby, można skierować się do brzegu Jeziora Lednica. Jeziora, w którego wodach swój chrzest przyjął Mieszko I. Jeziora, które było świadkiem tworzenia się Państwa Polskiego. Tuż przy jego brzegu stoi symboliczna chrzcielnica w kształcie ryby.

✓ *Dom Jana Pawła II*

Dom Jana Pawła II na Polach Lednickich został otwarty 31.03.2007 r. Posiada dwie kondygnacje. Na parterze znajduje się jadalnia, a na piętrze – pamiątki po Papieżu Polaku. W centralnej części pomieszczenia, znajduje się odgradzony szybą pokój Jana Pawła II. A w nim przedmioty, którymi kiedyś święty się posługiwał, m.in.: biała sutanna, chusteczka osobista i ręcznik, pióro i teczka, buty i laska, namiot i kalosze - pozostałość z wędrówek, piuska i ornat, fotel z parlamentu i gitara poświęcona przez Jana Pawła II dla młodych z Poznania. Jest tam również parkiet z mieszkania kardynała Karola Wojtyły z ul. Franciszkańskiej 3 w Krakowie i okno z pomieszczenia, gdzie stało jego łóżko i biurko oraz wiele innych eksponatów.

✓ *Izba Pamięci i Tradycji Ziemi Kiszkowskiej*

Izba Pamięci i Tradycji Ziemi Kiszkowskiej znajduje się w Łagiewnikach Kościelnych jest połączeniem małego muzeum ze skansenem, w którym zwiedzający mogą dotykać eksponatów, zobaczyć jak używało się różnych narzędzi. Uroczyste otwarcie Izby Pamięci i Tradycji Ziemi Kiszkowskiej odbyło się w 2012 roku. Zbiory zostały przedstawione na 3 ekspozycjach. Pierwsza znajduje się przed szkołą. Zostały tam zgromadzone i

odrestaurowane maszyny i urządzenia rolnicze z przełomu XIX i XX w.. Drugą część mieści się w drewnianym, prawie stuletnim budynku gospodarczym, znajdującym się za szkołą. Zebrane zostały przedmioty z życia codziennego mieszkańców, z wyposażenia domu i jego obejścia. Trzecia ekspozycja znajduje się w sali szkolnej. Zebrano tam przedmioty z wyposażenia szkoły. Wszystkie eksponaty związane są z ziemią Kiszewską. Obiekt ten cieszy się dużą popularnością wśród mieszkańców Gminy oraz turystów. Jest wykorzystywany jako miejsce spotkań historyczno-kulturalnych, meta lub start rajdów i pieszych wycieczek. Jest także celem wycieczek młodzieży z okolicznych szkół z terenu gminy Kiszkowo oraz sąsiednich gmin.

✓ *Szlaki turystyczne*

Na terenie gminy Kiszkowa ze względu na bogatą historię regionu oraz liczne walory przyrodnicze i atrakcje turystyczne znajduje się wiele szlaków samochodowych, rowerowych, piesze oraz kajakowych.

Do ważniejszych szlaków zaliczyć należy:

✓ *Szlak samochodowy - Szlak Kościołów Drewnianych wokół Puszczy Zielonka*

Szlak został opracowany z myślą o turystyce samochodowej i korzysta z istniejącej sieci dróg. Powstał 1.09.2005 r., na mocy porozumienia Związku Międzygminnego „Puszczy Zielonka” i Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego. Jego celem jest stworzenie warunków do dobrego zapoznania się z dziedzictwem drewnianej architektury sakralnej na terenie 6 Gmin należących do Związku tj.: Czerwonak, Kiszkowo, Murowana Goślina, Pobiedziska, Skoki i Swarzędz, a także docenienie wartości duchowych i materialnych związanych z drewnianymi kościołami. Szlak kościołów drewnianych prowadzonych jest wokół puszczy, która stanowi zaplecze naturalnego budulca, czyli drewna. Pokazuje więc jak bliskie było w dawnych czasach współistnienie człowieka ze środowiskiem naturalnym (lasem), jak bezpośredni był związek między kulturą a naturą. Szlak obejmuje 12 kościołów drewnianych wokół Puszczy Zielonka. Trasę szlaku można podzielić na dwie pętle: Duża pętla Szlaku (Kicin – Wierzenica – Uzarzewo – Węglewo – Sławno – Kiszkowo – Rejowiec – Długa Goślina – Kicin) – o długości ok. 90 km, na której znajduje się 8 kościołów. Mała pętla Szlaku (Kiszkowo –

Rejowiec – Skoki – Raczkowo – Jabłkowo – Łagiewniki Kościelne) – o długości ok. 35 km, na której znajduje się 6 kościołów.

✓ *Szlaki rowerowe*

Gmina Kiszkowo posiada wiele atrakcyjnych i interesujących miejsc, które warto zobaczyć. W tym celu zaprojektowano i oznakowano 3 szlaki rowerowe, o łącznej długości około 80 km. Wszystkie są wyznaczone na zasadzie pętli, dzięki temu można rowery przywieźć samochodem i nie ma konieczności wracania tą samą drogą. W niektórych miejscach szlaki pokrywają się w części ze sobą. Rozłożone są równomiernie po terenie całej Gminy, wykorzystując głównie polne, nieutwardzone drogi. Szlak Żółty – 14 km: Sławno- Kamionek – Imiołki - Pola Lednickie - Skrzetuszewo- Głębokie- Sławno. Szlak czerwony – 26 km: Łagiewniki Kościelne – Mysзки – Sławno – Głębokie – Berkowo – Charzewo – Węgorzewo – Brudzewko – Rybno Wielkie – Rybieniec – Olekszyn - Łagiewniki Kościelne. Zielony szlak – 30 km: Dąbrówka Kościelna – Karczewko – Karczewo – Darmoszewo – Łubowiczki – Kiszkowo – Łubowice – Rybno Wielkie – Brudzewko – Węgorzewo – Turostowo – Turostówko – Dąbrówka Kościelna.

✓ *Szlaki piesze*

Na terenie Gminy Kiszkowo znajdują się również 3 piesze szlaki turystyczne. Pierwszy, żółty szlak, zwany „papieskim” prowadzi z Kiszkowa do Dąbrówki Kościelnej. Drugi szlak został wytyczony specjalnie dla osób chodzących z „kijkami” czyli uprawiających bardzo popularny „Nordic Walking”. Trzeci szlak jest częścią międzynarodowego szlaku Św. Jakuba, którym przez Gminę Kiszkowo pątnicy podążają do Santiago de Compostela.

✓ *Szlaki kajakowe*

Coraz częściej małe rzeki są odkrywane jako ciekawe miejsca do spływów kajakowych. Tak samo jest z rzeką Małą Wełną przepływającą przez Gminę Kiszkowo. Cała rzeka ma długość 83 km i wpada do rzeki Wełny w miejscowości Rogoźno. W zależności od poziomu wody spływy Małą Wełną można zaczynać w różnych miejscach. Najlepszą porą roku jest wczesna wiosna i początek lata. Na terenie Gminy Kiszkowo znajduje się 15 kilometrowy odcinek tej

rzeki. Spływy rozpocząć można na moście w Myszkach lub na jednym z dwóch mostów w Kiszkowie.

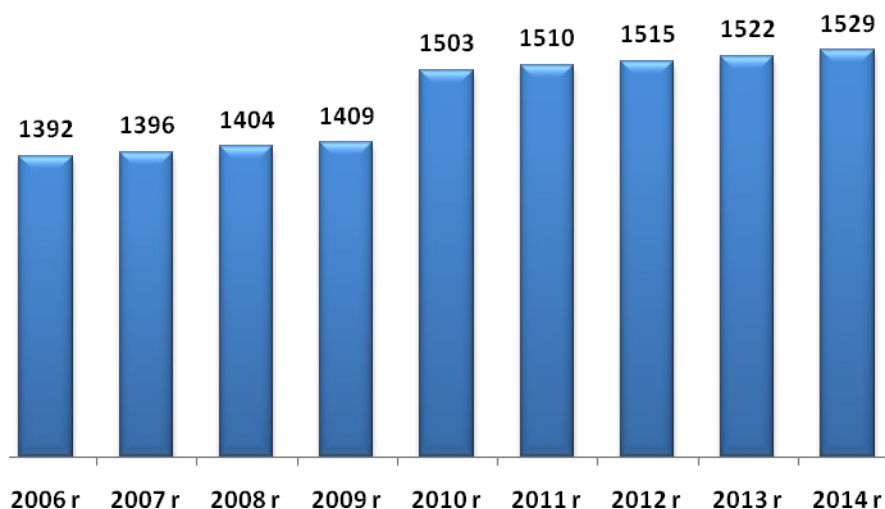
W gminie Kiszkowo prężnie działa Biblioteka Publiczna, która pełni funkcję ośrodka kultury dla terenu Gminy Kiszkowo. Bogaty księgozbiór, duża czytelnia i organizowane cyklicznie imprezy kulturalne, stanowią o atrakcyjności oferty biblioteki.

III.4. Zasoby mieszkaniowe oraz infrastruktura techniczna gminy Kiszkowo .

➤ Zasoby mieszkaniowe

Zasoby mieszkaniowe gminy Kiszkowo wynoszą według danych Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2014 roku 1 529 mieszkań. Łączna powierzchnia mieszkań w gminie Kiszkowo wynosi 128 542 m². Przeciętna wielkość mieszkania w gminie Kiszkowo wynosi 84,1 m². Warto zwrócić uwagę, że w ostatnich latach notuje się systematyczny i wzrost liczby mieszkań co obrazuje poniższy wykres.

Rysunek 6. Liczba mieszkań w gminie Kiszkowo w latach 2006 - 2014. (Opracowanie własne na podstawie danych GUS).

➤ Zaopatrzenie w ciepło, energię elektryczną, wodę i gaz, usługi komunalne.

Stacje wodociągowe zaopatrzą w wodę sieć o łącznej długości 123 km. Liczba mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej systematycznie rośnie. Aktualnie poziom zwodociągowania Gminy wynosi 100%. Tym samym wszelkie nowe podłączenia do sieci związane będą z pojawieniem się nowych użytkowników. Gmina Kiszkowo jest w pełni

zwodociągowania, pomimo tego istnieje potrzeba zwiększenia efektywności gospodarki wodnej. Zmiany powinny pójść w kierunku zmniejszenia strat wody oraz poprawy jakości wody pitnej poprzez modernizację istniejących rur wodociągowych i ich zamianę z rur azbestowych i stalowych na lepsze, nowsze technologicznie. Obecnie na terenie Gminy funkcjonują trzy oczyszczalnie ścieków: oczyszczalnia w Turostowie, Kiszkanie oraz Sławnie. Oczyszczalnia w Turostowie oraz Kiszkanie administrowane są przez Spółdzielnię Mieszkaniową w Rybnie Wielkim, natomiast najnowsza oczyszczalnia w Sławnie pozostaje w zarządzie Gminy Kiszkowo. Energię elektryczną dla gminy Kiszkowo dostarcza firma ENEA S.A. Poznań, Zakład Dystrybucji Energii Gniezno. 100% gospodarstw domowych jest wyposażonych w instalację elektryczną. Większość Gminy Kiszkowo jest zgazyfikowana siecią gazową rozdzielczą średniego ciśnienia. Zgodnie ze znowelizowaną ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, Gmina Kiszkowo przejęła obowiązek odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych. W wyniku przeprowadzonego przetargu wyłoniona została firma Remondis Sanitech sp. z o.o, która realizowała odbiór odpadów od mieszkańców naszej gminy.

III.5. Oświata w gminie Kiszkowo .

Na obszarze Gminy Kiszkowo znajdują się następujące szkoły:

- Gimnazjum im. Polskich Noblistów w Kiszkanie.
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Kiszkanie, w skład którego wchodzi:
 - ✓ Szkoła Podstawowa im. Witolda Szukdlarka w Kiszkanie.
 - ✓ Przedszkole w Kiszkanie.
- Szkoła Podstawowa w Łagiewnikach Kościelnych.
- Szkoła Podstawowa w Sławnie.

III.6. Ochrona zdrowia w gminie Kiszkowo .

Znacznym problemem dla mieszkańców gminy Kiszkowo jest brak publicznych placówek służby zdrowia. Na terenie gminy działa przychodnia Przychodnia Zespołu Lekarza Rodzinnego PROMED. Obsługę mieszkańców gminy Kiszkowo w zakresie ochrony zdrowia

zabezpieczają placówki z ościennych gmin. W gminie Kiszkowo w ramach indywidualnej praktyki dostępne są usługi stomatologiczne.

III.7. Organizacje pozarządowe w gminie Kiszkowo.

Na terenie gminy Kiszkowo działa kilkanaście stowarzyszeń, fundacji i organizacji pozarządowych. Organizacje pozarządowe, obok sektora publicznego i prywatnego są trzecim sektorem działającym na rzecz dobra publicznego. Stanowią one bazę dla rozwoju lokalnych społeczności, zrzeszają bowiem najaktywniejszych i najbardziej wrażliwych na sprawy społeczne obywateli danego środowiska. Podejmują cenne działania dla dobra mieszkańców oraz integrują i aktywizują społeczność lokalną. Z tego względu stanowią znakomite uzupełnienie działań podejmowanych przez lokalne samorządy. Współpraca jednostek samorządowych z organizacjami pozarządowymi stwarza szansę na lepsze zorganizowanie wspólnego celu, jakim jest poprawa jakości życia mieszkańców gminy. Wciąż jednak brakuje środków na rozwijanie ich działalności. Na terenie gminy Kiszkowo działają stowarzyszenia i organizacje społeczne o charakterze formalnym (zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, koła) oraz nieformalnym. Do ważniejszych stowarzyszeń w gminie Kiszkowo należą:

- ✓ Klub Honorowych Dawców Krwi.
- ✓ Kiszkowski Klub Karate do Shotokan.
- ✓ Klub Sportowy Welnianka Kiszkowo.
- ✓ Koło Pszczelarzy w Kiszkowie.
- ✓ Stowarzyszenie Rehabilitacyjno-Kulturalne” *Słoneczny Promyk*” Kiszkowo
- ✓ Stowarzyszenie Na Rzecz Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym.
- ✓ Ochotnicze Straże Pożarne – 5 jednostek (Kiszkowo, Sławno, Skrzetuszewo, Dabrowka Kościelna i Rybno Wielkie)

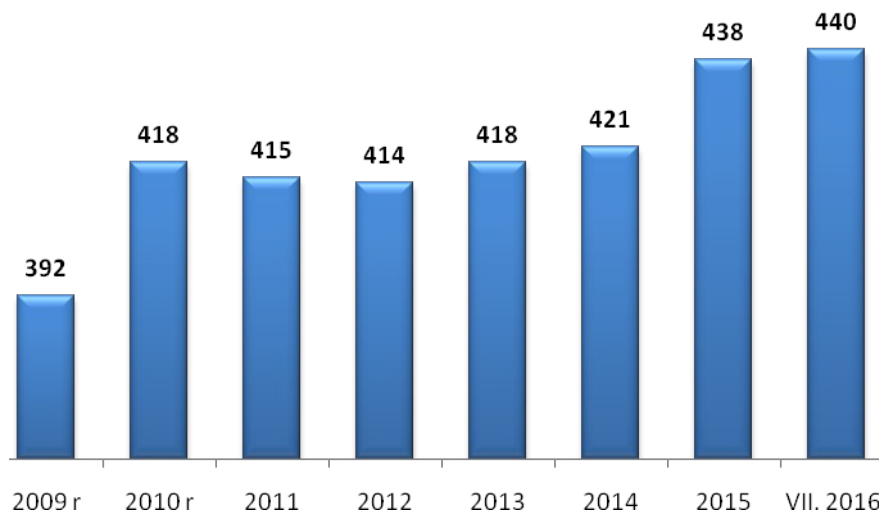
III.8. Bezpieczeństwo publiczne w gminie Kiszkowo .

Nad bezpieczeństwem mieszkańców gminy czuwają policjanci z Komisariatu Policji w Kłęcku. Na terenie gminy działa także Jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej w Kiszkowie, Sławnie, Skrzetuszewie, Dabrowce Kościelnej i Rybnie Wielkim

III.9. Sytuacja gospodarcza w gminie Kiszkowo .

Gmina Kiszkowo jest gminą przede wszystkim rolniczą. Dla rozwoju działalności pozarolniczej istotną przeszkodą jest niski potencjał gospodarczy całego subregionu szczególnie w zakresie przetwórstwa produktów rolnych, dlatego należy silnie uwypuklić elementy związane z rozwojem rolnictwa, turystyki i wykorzystaniem istniejących walorów środowiska naturalnego. Dodatkowym elementem warunkującym w przyszłości rozwój gospodarczy wsi jest korzystne położenie i sąsiedztwo Gniezna i Poznania - miast wpływających korzystnie na rozwój gospodarczy. Według danych GUS na koniec lipca 2016 roku, w gminie Kiszkowo istniało 440 podmioty gospodarcze. Na terenie gminy działa 39 spółek, w tym 23 spółki handlowe oraz 15 spółek cywilnych. Na terenie gminy działa 5 spółdzielni oraz 329 podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Liczba podmiotów gospodarczych na przestrzeni lat 2009 – 2016 systematycznie zwiększa się. Przedstawiony wykres ukazuje rozkład liczby przedsiębiorstw na przestrzeni ostatnich lat.

Rysunek 7. Liczba podmiotów gospodarczych w gminie Kiszkowo w latach 2009 – 2016 (źródło: opracowanie własne, dane GUS)

Opierając się na danych ze spisu REGON na dzień 30.VI.2016 roku w ramach sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności widać wyraźnie, iż największy odsetek przedsiębiorstw w gminie Kiszkowo stanowią firmy działające w branży handel detaliczny i naprawa pojazdów samochodowych – 93 podmioty. W sekcji budownictwo funkcjonuje 71 podmiotów, w sekcji przetwórstwo przemysłowe – 62 podmioty, natomiast w branży pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników;

gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby – 42 podmioty. Poniższa tabela przedstawia rozkład wszystkich podmiotów gospodarczych według sekcji PKD w gminie Kiszkowo.

Tabela 3. Branże i liczba podmiotów w gminie Kiszkowo na dzień 30.06.2016r. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS)

Sekcja PKD	Liczba podmiotów
Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	93
Sekcja F – Budownictwo	71
Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe	62
Sekcja S i T - Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	42
Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa	37
Sekcja A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	26
Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	20
Sekcja N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	19
Sekcja L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	13
Sekcja I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	11
Sekcja P – Edukacja	11
Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	8
Sekcja K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	7
Sekcja O - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	7
Sekcja R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	7
Sekcja J - Informacja i komunikacja	5
Sekcja D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze	1

W gminie Kiszkowo dominują najmniejsze przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników (w tym mikroprzedsiębiorstwa). Na dzień 31.07.2016 roku takich podmiotów odnotowano 413 – 93,9% wszystkich podmiotów gospodarczych. Liczba firm zatrudniających od 10 do 49 pracowników to – 27. Według danych REGON na dzień 31.07.2015 roku w Gminie Kiszkowo nie ma podmiotów zatrudniających powyżej 49 pracowników.

IV. Diagnoza problemów społecznych w gminie Kiszkowo .

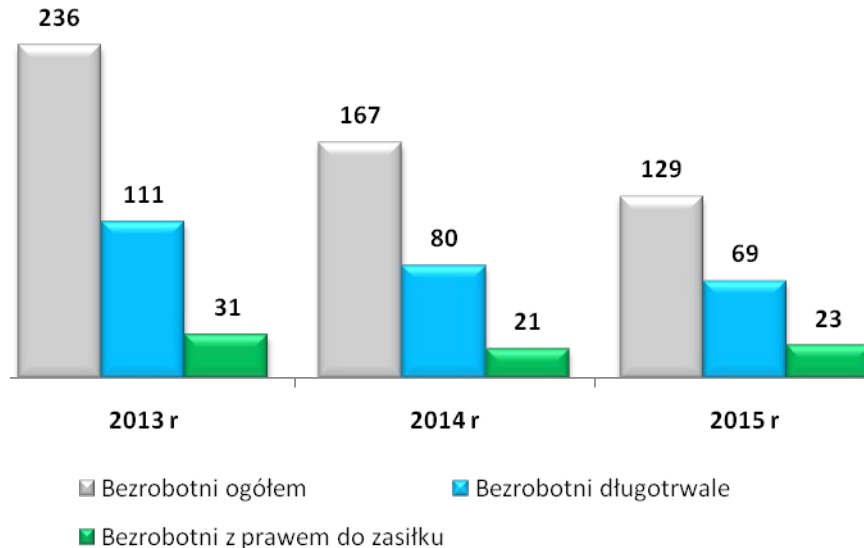
Poniżej przedstawione zostały najważniejsze problemy społeczne, które występują na terenie gminy Kiszkowo. Głównym założeniem niniejszej Strategii było przedstawienie kluczowych problemów związanych ze sferą socjalną społeczności lokalnej gminy Kiszkowo,

a także wskazanie kierunków ich rozwiązywania. Za istotne problemy społeczne uznano zjawiska powtarzające się, uznane przez społeczeństwo za negatywne, złe, niekorzystne, których nasilenie budzi zaniepokojenie opinii społecznej i może przyczynić się do dezorganizacji społecznej.

IV.1. Bezrobocie.

Bezrobocie jest ważnym problemem społecznym, który często generuje inne problemy społeczne. Rodziny dotknięte problemem bezrobocia z reguły charakteryzują się brakiem kwalifikacji, a problem ten generuje wiele innych dysfunkcji społecznych. Bezrobocie jest najłatwiejszym do zdiagnozowania problemem, gdyż to z nim najczęściej utożsamiają się sami klienci pomocy społecznej Ośrodka Pomocy Społecznej w Kiskowie. Bezrobocie generuje także inne problemy jak uzależnienia, przemoc czy też bezdomność. Poważnym skutkiem bezrobocia jest także ubożenie rodziny, które często prowadzi do narastania konfliktów i napięć między członkami rodziny oraz przyczynia się do powstawania patologii społecznych. Brak perspektyw zatrudnienia, szczególnie w przypadku bezrobotnych długoterminowych, powoduje degradację pozycji społecznej tych osób. Długotrwałe bezrobocie często prowadzi do ubóstwa oraz marginalizacji społecznej. Zgodnie z danymi pochodzącymi z Powiatowego Urzędu Urzędu Pracy w Gnieźnie, na dzień 31 grudnia 2015 roku wynika, iż w gminie Kiskowo mieszka 129 zarejestrowanych osób bezrobotnych. Bezrobocie w gminie Kiskowo oraz w całym powiecie gnieźnieńskim jest relatywnie niskie. Należy zaznaczyć, że w gminie Kiskowo sukcesywnie zmniejsza się liczba osób bezrobotnych, osób długotrwałe bezrobotnych, a więc pozostających bez pracy przez okres dłuższy niż 24 miesiące oraz osób bezrobotnych z prawem do zasiłku. Takie informacje potwierdzają także dane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kiskowie.

Rysunek 8. Liczba bezrobotnych ogółem, długotrwale bezrobotnych oraz bezrobotnych z prawem do zasiłku w gminie Kiszkowo. (Opracowanie na podstawie danych GOPS Kiszkowo)

Według danych GOPS Kiszkowo w 2013 roku bezrobocie jako powód udzielania pomocy i wsparcia dotyczyło 59 rodzin, w 2014 roku – 57, natomiast w 2015 roku 44 rodzin.

IV.2. Ubóstwo.

Zjawisko ubóstwa jest kolejnym ważnym problemem społecznym dostrzeganym w gminie Kiszkowo. Za ubóstwo uznaje się stan, kiedy jednostce, czy grupie społecznej brakuje środków na zaspokojenie uznawanych za niezbędne potrzeb. Za potrzeby podstawowe, poza wyżywieniem, uznaje się: ubranie, mieszkanie, ochronę zdrowia, wykształcenie. Niestety zjawisko to staje się coraz bardziej widoczne, ze względu na pogłębiającą się dysproporcję w społeczeństwie. Ubóstwo jest zjawiskiem niebezpiecznym, ponieważ może powodować trwale urazy psychiczne i długotrwałe skutki społeczne. Jednym z najważniejszych skutków ubóstwa jest fakt jego samodzielnej reprodukcji – ubodzy rodzą dzieci skazane na pozostawanie w tej sferze. Dlatego też forma pomocy dla osób ubogich powinna z jednej strony zabezpieczać ich byt, a z drugiej motywować ich do podjęcia starań zmiany swego życia. Osoby trwale ubogie cechuje poczucie bezradności, bezsilności oraz zepchnięcia na margines. Z powodu podejmowania prac dorywczych i potrzeby oszczędzania, takie osoby nie uczestniczą czynnie w życiu społecznym ani nie korzystają z dóbr kulturowych. Do grup szczególnie zagrożonych ubóstwem można zaliczyć rodziny, w których członkowie utrzymują się z niezarobkowych źródeł, innych niż renta czy emerytura.

Utrwalanie się biedy powoduje zmianę stylu życia rodziny oraz przyczynia się do powstania wielu niekorzystnych zjawisk, jak: zaniedbania w opiece i wychowaniu, alkoholizm, przemoc w rodzinie, przestępczość. Ubóstwo staje się coraz istotniejszym problemem społecznym, o czym świadczy wzrastająca liczba rodzin kwalifikująca się do świadczeń z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa. W 2013 roku ubóstwo jako powód udzielania pomocy i wsparcia dotyczył 10 rodzin, w 2014 roku – 10, natomiast w 2015 roku 14 rodzin. Skala problemu ubóstwa w gminie Kiszkowo nieznacznie zwiększa się w kolejnych latach.

IV.3. Przemoc w rodzinie.

Przemoc w rodzinie to zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie przeciw członkowi rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody. Przemoc w rodzinie charakteryzuje się tym, że: jest intencjonalna – przemoc jest zamierzonym działaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary, siły są nierówne – w relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą. Ofiara jest słabsza, a sprawca silniejszy, narusza prawa i dobra osobiste – sprawca wykorzystuje swoją przewagę i narusza podstawowe prawa ofiary (np. prawo do nietykalności, godności, szacunku itp.) powoduje cierpienie i ból – sprawca naraża zdrowie ofiary na poważne szkody. Niekiedy zagraża jej życiu. Przemoc domowa nie dotyczy wyłącznie rodzin ubogich, lub tych rodzin, w których występuje problem alkoholizmu. Problem przemocy w rodzinie jest zjawiskiem trudnym do zdiagnozowania, co związane jest z brakiem zgłoszeń takich zjawisk. Problem ten także występuje w gminie Kiszkowo. W celu zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy, w 2011r. w Gminie Kiszkowo powołany został Zespół Interdyscyplinarny. W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele takich jednostek jak :Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kiszkowie, Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kiszkowie, Komisariat Policji w Kłęcku, Zespół Szkolno – Przedszkolny i Gimnazjum w Kiszkowie oraz Szkoła Podstawowa w Sławnie i Łagiewnikach Kościelnych, Przychodnia Zespołu Lekarza Rodzinnego PROMED w Kiszkowie, Prokuratura Rejonowa w Gnieźnie, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Gnieźnie. Zespół Interdyscyplinarny działa na podstawie porozumień zawartych między Wójtem Gminy Kiszkowo a upoważnionymi przedstawicielami w/w podmiotów. Od początku działalności odbyły się 22 posiedzenia Zespołu Interdyscyplinarnego. W związku ze zgłoszeniami występowania zjawiska przemocy w rodzinie, w przypadku 11 rodzin wszczęto procedurę

„Niebieska Karta”. Zespół Interdyscyplinarny działa na podstawie ustawy z dnia 29 lipca 2005r o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (jednolity tekst Dz.U.2015 Poz. 1390)

IV.4. Niepełnosprawność.

Niepełnosprawność to wszelkie ograniczenia lub wynikające z tych ograniczeń brak zdolności wykonywania jakiejś czynności w sposób lub zakresie, który jest uważany za normalny dla człowieka. Osoba niepełnosprawna to człowiek niemogący samodzielnie, częściowo lub całkowicie zapewnić sobie możliwości normalnego życia indywidualnego lub społecznego wskutek wrodzonego lub nabytego upośledzenia sprawności psychicznych lub fizycznych. Niepełnosprawność jest problemem społecznym i nie ogranicza się do konkretnej osoby. Mówiąc o niepełnosprawności mamy na względzie relację między zdrowiem człowieka (uwzględniając jego wiek, płeć i wykształcenie), a społeczeństwem i środowiskiem, które go otacza. Prawa osób niepełnosprawnych gwarantowane są w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483). Zapewnia ona prawo do niedyskryminacji stanowiąc, że nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny (art. 32 pkt 2). Ustawa zasadnicza nakłada też na władze publiczne obowiązek zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej osobom niepełnosprawnym (art. 68), a także obowiązek pomocy tym osobom w zabezpieczeniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej (art. 69) Prawa osób niepełnosprawnych są też przedmiotem regulacji ONZ w formie deklaracji pod nazwą Standardowe Zasady Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych. Zasady zostały przyjęte podczas 48 sesji Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych w dniu 20 grudnia 1993r. (Rezolucja 48/96). Chociaż zasady nie są prawnie wiążące, dokument podkreśla, że mogą stać się międzynarodowym prawem zwyczajowym, gdy zostaną uznane przez większość państw. Szczegółowemu uregulowaniu pomocy dla osób niepełnosprawnych w Polsce służy ustawa z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr123, poz. 776 ze zm.). Ustawa definiuje osoby niepełnosprawne, jako osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności zdolności do wykonywania pracy zawodowej, jeżeli uzyskały odpowiednie orzeczenie:

1. o zakwalifikowaniu przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności,

2. o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy – na podstawie odrębnych przepisów lub,

3. o niepełnosprawności przed ukończeniem 16 roku życia.

Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych wprowadziła trzy stopnie niepełnosprawności: znaczny, umiarkowany i lekki. Do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę mającą naruszoną sprawność organizmu niezdolną do podjęcia zatrudnienia lub zdolną do wykonywania zatrudnienia w zakładzie pracy chronionej, albo w zakładzie aktywizacji zawodowej, wymagającą niezbędnej, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji. Ustawa definiuje niezdolność do samodzielnej egzystencji jako naruszenie sprawności organizmu w stopniu uniemożliwiającym zaspokajanie bez pomocy innych osób, podstawowych potrzeb życiowych, za które uważa się przede wszystkim samoobsługę, poruszanie się, komunikację i komunikowanie się. Do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu, zdolną do wykonywania zatrudnienia na stanowisku pracy przystosowanym odpowiednio do potrzeb i możliwości wynikających z niepełnosprawności, wymagającą w celu pełnienia ról społecznych częściowej lub okresowej pomocy innej osoby w związku z ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji. Do lekkiego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu zdolną do wykonywania zatrudnienia, niewymagającą pomocy innej osoby w celu pełnienia ról społecznych. Ustawa stanowi, że rehabilitacja osób niepełnosprawnych oznacza zespół działań (organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych, społecznych) zmierzających od osiągnięcia, przy współudziale tych osób, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej - art.7). W powiecie gnieźnieńskim funkcjonuje Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności, który na podstawie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776 ze zm.) oraz w oparciu o rozporządzenie Ministra Gospodarki i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności wydaje odpowiednio orzeczenia. Polityka społeczna powinna promować aktywne działania na wszystkich szczeblach życia społecznego oraz aktywnie wspierać wszelkie działania na rzecz równouprawnienia osób niepełnosprawnych, a także przeciwdziałać ich dyskryminacji

i tworzyć mechanizmy wyrównujące ich szanse życiowe oraz warunki do korzystania z przysługujących im praw.

W populacji niepełnosprawnych także w gminie Kiszkowo znajduje się wiele osób, które doświadczają szczególnych barier i dyskryminacji. Osoby te narażone są na większe ryzyko wykluczenia i ogólnie rzecz biorąc mniej uczestniczą w życiu społecznym a przecież mają takie same prawa jak inni członkowie społeczeństwa a więc powinno się im zapewnić równy dostęp do opieki zdrowotnej, rehabilitacji, edukacji, zatrudnienia i integracji społecznej poprzez dostęp do środków transportu, obiektów budowlanych, informacji i komunikacji oraz udział w życiu publicznym i kulturalnym. Osoby niepełnosprawne z powodu poważnego i ogólnego obniżenia sprawności wymagają jednocześnie wysokiego poziomu wsparcia. Jakość ich życia w bardzo dużym stopniu zależy od dostępności odpowiednich i należytej jakości usług, odpowiadających potrzebom ich samych jak też ich rodzin. Przede wszystkim, ze względu na fakt, że osoby niepełnosprawne żyją w trudnych warunkach ekonomicznych powinny być objęte ochroną socjalną, która wyraża się w zabezpieczeniu społecznym, opiece i pomocy społecznej oraz usługach społecznych, które przyczyniają się do poprawy jakości ich życia. Osoby dotknięte niepełnosprawnością mają ograniczoną możliwość korzystania z pomocy instytucjonalnej. W zależności od rodzaju i stopnia schorzenia, instytucje udzielają pomocy finansowej bądź poza finansowej. Ośrodek Pomocy Społecznej w Kiszkowie wypłaca zasiłki stałe dla osób legitymujących się orzeczeniem o co najmniej umiarkowanym stopniu niepełnosprawności i spełniających kryteria dochodowe określone w ustawie o pomocy społecznej. Wypłacono także zasiłki okresowe, zasiłki celowe i specjalne zasiłki celowe specjalne dla rodzin, w których występuje niepełnosprawność lub długotrwała choroba. Niepełnosprawność jest czwartym najliczniejszym powodem kwalifikującym się do skorzystania z pomocy społecznej w gminie Kiszkowo. W 2013 z tytułu niepełnosprawności pomocą objęte zostały 46 rodziny, w 2014 roku – 44 rodzin, natomiast w 2015 – 36 rodziny.

IV.5. Osoby starsze.

Ważnym problemem społecznym, który w kolejnych latach będzie przybierał na znaczeniu jest problem ludzi starszych. W związku ze zmianami demograficznymi i procesem starzenia się społeczeństwa, konieczne będzie podejmowanie skutecznych działań zmierzających do rozwiązania najważniejszych problemów ludzi starszych. Starzenie jest

naturalnym procesem rozwojowym i stanowi jeden ze stadiów życiowych człowieka, który nie może być ani cofnięty ani też odwracalny. Starzenie ma ogromne znaczenie w sensie indywidualnym, społecznym, i ekonomicznym. Jeszcze niedawno starzenie postrzegane było, jako całkowita utrata zdrowia czy też niedołęstwo. Aktualnie często wysoka aktywność społeczna osób starszych, wskazuje na możliwości w zakresie dalszego kierowania własnym rozwojem. Zmiany postaw społecznych wobec starości przyczyniły się do wytyczenia nowych kierunków polityki społecznej, realizowanej wobec osób starszych. Zwłaszcza w kontekście prognoz demograficznych wskazujących, na stały procentowy wzrost osób w starszym wieku wśród populacji ludzkiej. Efektem tej zmiany jest przeniesienie akcentu ze sprawowania opieki nad tą grupą społeczną, na rzecz dostarczenia im takiej pomocy, która pozwoliłaby utrzymywać jak najdłużej aktywność społeczną. Podstawową ideą tak rozumianej pomocy jest wsparcie społeczne. Na terenie gminy Kiszkowo według danych na dzień 31.12.2015 roku, mieszkają 1 042 osoby w wieku powyżej 60 lat (warto odnotować, że na terenie gminy mieszka 389 osób w wieku powyżej 70 lat), odsetek mieszkańców w wieku powyżej 60 lat stanowi aż 19,2% wszystkich mieszkańców gminy Kiszkowo. Uwzględniając powyższe dane konieczne jest podejmowanie odpowiednich działań ukierunkowanych na tą grupę społeczną. W pomoc osobom starszym, szczególnie tym wymagającym pomocy w zaspokojeniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, pielęgnacyjną włącza się Ośrodek Pomocy Społecznej w Kiszkowie. Usługi opiekuńcze oferowane przez Ośrodek Pomocy Społecznej, wykonywane są w miejscu zamieszkania osób samotnych, które ze względu na wiek lub choroby wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawione. Dla osób zdrowych, które wymagają innej pomocy np.: przy wypełnianiu dokumentów pracownicy GOPS w Kiszkowie świadczą pracę socjalną. Wsparciem objęte są wszystkie osoby niepełnosprawne oraz długotrwale chore.

IV.6. Uzależnienia.

Ważnym problemem społecznym w gminie Kiszkowo jest zjawisko uzależnienia od alkoholu, narkotyków oraz innych substancji psychoaktywnych. Obecnie spotyka się również inne typy uzależnień, szczególnie wśród dzieci i młodzieży jak: uzależnienie od komputera, gier komputerowych, czy też telefonu komórkowego. Uzależnienia jest to specyficzny stan organizmu człowieka oraz zmian w zachowaniu towarzyszącym zawężaniu się wachlarza umiejętności radzenia sobie w życiu wraz z pojawiającym się przymusem pomimo

negatywnych konsekwencji wcześniejszego ulegania przymusowi robienia czegoś lub myślenia o czymś. Według Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), uzależnienie to psychiczny i fizyczny stan wynikający z interakcji między żywym organizmem, a substancją chemiczną, (do których należą: alkohol, narkotyki, nikotyna, leki), charakteryzujący się zmianami i innymi reakcjami takimi jak: konieczność przyjmowania danej substancji w sposób ciągły lub okresowy, w celu doświadczenia jej wpływu na psychikę lub by uniknąć objawów towarzyszących brakowi substancji. Wśród różnego rodzaju uzależnień występujących wśród dorosłej ludności zamieszkującej gminę Kiszkowo, najczęstszym problemem jest uzależnienie od alkoholu. Od kilku lat problem ten nie ulega zmniejszeniu. Alkoholizm był powodem objęcia wsparciem przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Kiszkowie w 2015 roku 5 rodzin, w 2014 roku – 4 rodzin, natomiast w 2013 roku 5 rodzin. Należy tylko wspomnieć, że dane GOPS w Kiszkowie nie odzwierciedlają w pełni skali tego zjawiska, które jest zdecydowanie większe z uwagi, na to że statystyki dotyczą jedynie klientów GOPS w Kiszkowie a nie wszystkich osób dotkniętych problemem uzależnienia.

Ustawa o Wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi nakłada na Gminę zadania związane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych. Zadania na dany rok zawarte są w Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Kluczową rolę w rozwiązywaniu problemów alkoholowych powierzono GKRPA. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przy Urzędzie Gminy w Kiszkowie została powołana przez Wójta Gminy Zarządzeniem nr 8 z 2007 roku. W ramach jej działalności prowadzony jest Punkt Konsultacyjny dla wsparcia osób uzależnionych, współuzależnionych oraz doświadczających przemocy. GKRPA w Kiszkowie wykonuje zadania zgodnie z Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Zapobiegania Narkomanii uchwalonym przez Radę Gminy

IV.7. Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych.

Bezradność wychowawczą i opiekuńczą, rozumieć można, jako poczucie braku sprawczości w sytuacjach wychowawczo – opiekuńczych. O bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych mówimy wówczas, kiedy rodziny nie posiadają wystarczających zasobów osobistych i zasobów systemu rodzinnego, by same mogły poradzić sobie w trudnych sytuacjach życiowych. Uogólniając rodziny te charakteryzują się niskim poziomem spójności, elastyczności i wytrzymałości w sytuacji kryzysu. Jest to jeden

z powodów szukania wsparcia w pomocy społecznej. Znacząca część klientów GOPS w Kiszkanie stanowią rodziny z trudnościami opiekuńczo - wychowawczymi, rodziny niezdolne do stworzenia dzieciom podstawowych warunków bytowych i opiekuńczo-wychowawczych. Najpoważniejsze problemy niektórych rodzin wiążą się z sytuacją dzieci w rodzinach dysfunkcyjnych, czyli takich, które nie zaspokajają w niezbędnym zakresie materialnych, psychicznych i społecznych potrzeb swoich członków. W skrajnych przypadkach niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu dzieci łączy się z innymi problemami, takimi jak:

- ✓ uzależnienia,
- ✓ przemoc domowa,
- ✓ zaburzenia równowagi systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych,
- ✓ konflikty z prawem z powodu zachowań buntowniczych, agresji, łamania przez dzieci i młodzież panujących obyczajów, wartości i norm.

W rodzinach, w których występują trudności opiekuńczo - wychowawcze, rodzicom brakuje wzorców komunikacji i stworzenia poczucia bezpieczeństwa, umiejętności tworzenia odpowiedniego klimatu życia rodzinnego, rozładowania napięć powstałych poza domem, a także obdarzania dzieci uwagą. Trudności opiekuńczo - wychowawcze występujące w rodzinie w stosunku do ogółu korzystających z pomocy społecznej były bardzo często powodem objęcia ich pomocą. Specyfika środowiska klientów GOPS w Kiszkanie, w którym znaczna część osób kończy edukację na poziomie szkoły podstawowej, borykającego się z problemem długotrwałego bezrobocia i związanymi z tym faktem trudnościami natury materialnej sprawia, że zjawisko bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych w tych rodzinach pojawia się dosyć często. W prawidłowym rozwoju organizuje się pomoc instytucjonalną, aby wspomóc dzieci z rodzin problemowych. Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych staje się coraz większym problemem w gminie Kiszkanie, w 2013 roku z tego tytułu pomocą objęto 18 rodzin, w 2014 roku – 17 rodzin, natomiast w 2015 roku – 14 rodzin.

V. Pomoc społeczna w gminie Kiszkanie. Ośrodek Pomocy Społecznej w Kiszkanie .

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc

społeczną organizują organy administracji rządowej (minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, wojewodowie) i samorządowej (marszałkowie województw, starostowie na poziomie powiatów oraz wójtowie, burmistrzowie (prezydenci miast) na poziomie gmin. Organy te realizując zadania pomocy społecznej współpracują, na zasadzie partnerstwa z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi. **Na terenie gminy Kiszkowo funkcjonuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej:**

*Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
ul. Szkolna 2, 62-280 Kiszkowo*

Pomoc społeczna od dnia 1 maja 2004 r. funkcjonuje na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 593 ze zm.) obecnie (Dz. U z 2016r poz. 930). Zadania z zakresu pomocy społecznej, leżące w kompetencji gminy realizowane są za pośrednictwem Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kiszkanie.

Osoba lub rodzina ubiegająca się o pomoc społeczną może zgłosić się do ośrodka pomocy społecznej w miejscu zamieszkania (ośrodki znajdują się w każdej gminie). Decyzje o przyznaniu lub odmowie przyznania pomocy wymagają uprzednio przeprowadzenia przez pracownika socjalnego rodzinnego wywiadu środowiskowego. Decyzje w sprawach świadczeń pomocy społecznej wydawane są w formie pisemnej. Od każdej decyzji służy prawo odwołania.

Prawo do świadczeń pieniężnych przysługuje osobom i rodzinom, których posiadane dochody nie przekraczają kryteriów dochodowych ustalonych w oparciu o próg interwencji socjalnej. Od dnia 1 października 2015 r. dla osoby samotnie gospodarującej jest nim dochód nie przekraczający kwoty 634 zł, natomiast dla osoby w rodzinie – kwota 514 zł. Rada Gminy, w drodze uchwały, może podwyższyć kwoty uprawniające do zasiłku okresowego.

Główną instytucją odpowiedzialną za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej jest gmina. Gmina zadania te realizuje na podstawie w ustawy z dnia 12.03.2004 r. o pomocy społecznej, oraz innych ustawach za pośrednictwem Ośrodka Pomocy Społecznej w Kiszkanie. Świadczenia pomocy społecznej są udzielane na wniosek osoby zainteresowanej

lub jej przedstawiciela ustawowego, bądź innych osób, za zgodą zainteresowanego lub przedstawiciela ustawowego. Natomiast diagnozowanie spraw odbywa się w oparciu o wywiad środowiskowy, a decyzje w sprawach świadczeń wydawane są w pisemnej formie.

Powody pomocy, której udziela ośrodek są następujące:

- ✓ Ubóstwo.
- ✓ Sieroctwo.
- ✓ Bezdомność.
- ✓ Potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności.
- ✓ Bezrobocie.
- ✓ Niepełnosprawność.
- ✓ Ciężka lub długotrwała choroba.
- ✓ Przemoc w rodzinie.
- ✓ Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenie gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych.
- ✓ Alkoholizm.
- ✓ Narkomania.
- ✓ Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego.
- ✓ Brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze.
- ✓ Klęska żywiołowa.
- ✓ Klęska ekologiczna.
- ✓ Trudności w integracji uchodźców.
- ✓ Zdarzenie losowe lub sytuacja kryzysowa.

Formy pomocy o którą mogą ubiegać się wnioskujące osoby są następujące:

- ✓ Zasiłek stały, który przysługuje osobie całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub inwalidztwa.
- ✓ Opłacanie składek zdrowotnych.
- ✓ Zasiłek celowy na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego.
- ✓ Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób starszych, samotnych i chorych w miejscu zamieszkania.
- ✓ Zasiłek celowy i w naturze.

- ✓ Zapewnienie schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania.
- ✓ Posiłki dla dzieci i młodzieży w okresie nauki w szkole.
- ✓ Sprawienie pogrzebu.
- ✓ Skierowanie do domu opieki społecznej.
- ✓ Opiniowanie kandydatów na rodzinę zastępczą.
- ✓ Udzielanie specjalistycznego poradnictwa dla rodzin w zakresie rozwiązywania problemów rodziny, zapobiegania przemocy w domach i terapii dla rodzin dotkniętych problemem alkoholowym i narkomanią.

V.1. Dane o korzystających z pomocy i wsparcia w gminie Kiszkowo. Przyczyny kwalifikujące do świadczeń z pomocy społecznej.

Najczęstszymi przyczynami kwalifikującymi do świadczeń z pomocy społecznej w gminie Kiszkowo są niezmiennie od kilku lat bezrobocie, potrzeba ochrony macierzyństwa długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Przyczyny korzystania z pomocy społecznej pozostają takie same, warto jednak zauważyć, że w okresie ostatnich lat zmieniły się tendencje w zakresie problemów społecznych występujących w gminie Kiszkowo. Nasilenie pewnych problemów społecznych i negatywnych zjawisk w ostatnich latach w gminie Kiszkowo powinno ukierunkować określone działania interwencyjne. W gminie Kiszkowo zaobserwowano zwiększający się odsetek osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę, ubóstwo oraz alkoholizm.

Wykres nr 6. Najważniejsze powody przyznania pomocy. Struktura rodzin, którym przyznano pomoc według powodów przyznania pomocy w latach 2013 – 2015. (Opracowanie na podstawie danych GOPS Kiszkowo)

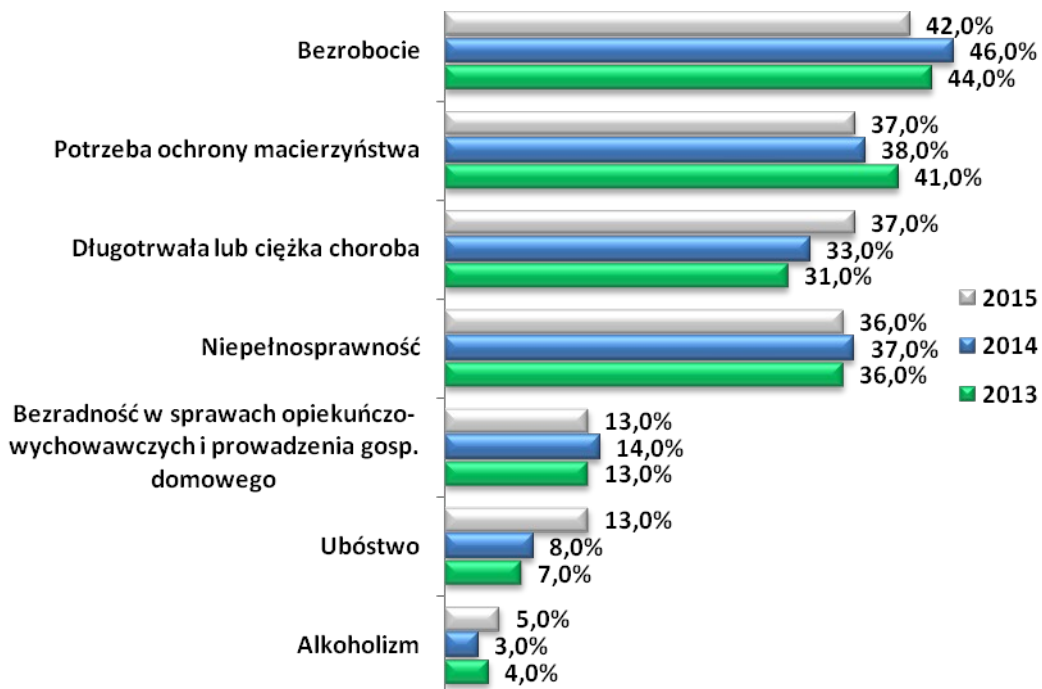

Tabela 4. Powody przyznania pomocy. Struktura rodzin, którym przyznano pomoc według powodów przyznania pomocy w latach 2011 – 2015. (Opracowanie na podstawie danych GOPS Kiszkowo)

	2011	2012	2013	2014	2015
Ubóstwo	9,0%	9,0%	7,0%	8,0%	13,0%
Bezrobocie	40,0%	42,0%	44,0%	46,0%	42,0%
Niepełnosprawność	37,0%	39,0%	36,0%	37,0%	36,0%
Długotrwała lub ciężka choroba	31,0%	32,0%	31,0%	33,0%	37,0%
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gosp. domowego	15,0%	11,0%	13,0%	14,0%	13,0%
Alkoholizm	5,0%	3,0%	4,0%	3,0%	5,0%
Narkomania	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Potrzeba ochrony macierzyństwa	41,0%	40,0%	41,0%	38,0%	37,0%
Przemoc w rodzinie	0,0%	1,0%	1,0%	1,0%	2,0%

Przyznanie świadczeń z pomocy społecznej wymaga oprócz spełnienia kryterium dochodowego, wystąpienia innych przesłanek. Świadczeniobiorcy pomocy społecznej podają jeszcze inne powody wystąpienia z wnioskiem o pomoc. Poniższa tabela zawiera zestawienie przyczyn udzielania pomocy społecznej w latach 2013 - 2015 ustalone na podstawie przeprowadzonych wywiadów środowiskowych.

Tabela 5. Przyczyny kwalifikujące się do świadczeń z pomocy społecznej w latach 2013 – 2015. Liczba rodzin. (opracowanie na podstawie danych GOPS Kiszkowo)

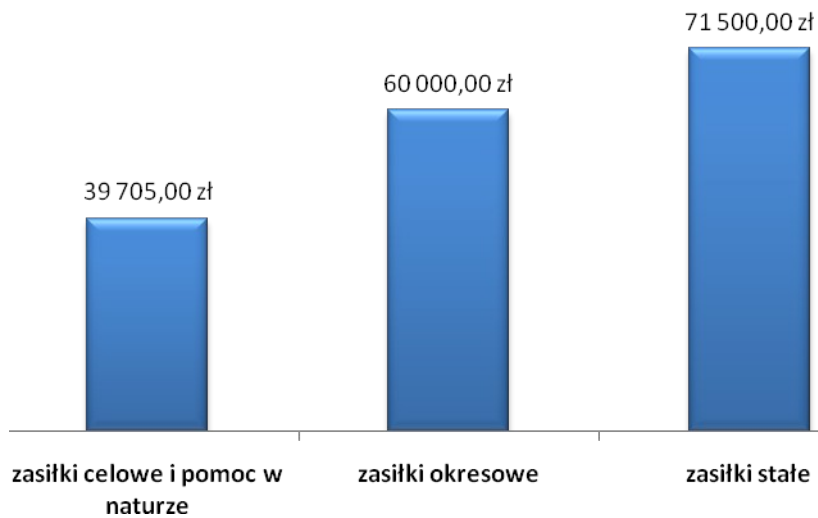
	2013	2014	2015
Ubóstwo	10	10	14
Długotrwała lub ciężka choroba	42	41	39

Bezrobocie	59	57	44
Niepełnosprawność	48	46	38
Bezradność w sprawach opiek.-wychowawczych	18	17	14
Potrzeba ochrony macierzyństwa	55	47	39
Alkoholizm	5	4	5
Przemoc w rodzinie	1	1	2
Bezdomność	5	3	2
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	3	0	0
Zdarzenie losowe	2	1	1

V.2. Działania z zakresu pomocy społecznej realizowane przez GOPS w Kiszkanie.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kiszkanie realizując ustawowe zadania własne gminy, przyznaje i wypłaca zasiłki stałe, zasiłki okresowe, zasiłki celowe, specjalne zasiłki celowe. Do jego zadań własnych należą także: usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze, zasiłki z tytułu zdarzenia losowego, dożywianie dzieci w szkołach i przedszkolach, sprawianie pogrzebów, kierowanie do Domów Pomocy Społecznej, dodatki mieszkaniowe, zryczałtowany dodatek energetyczny, składki na ubezpieczenia zdrowotne za niektóre osoby do tego uprawnione, stypendia dla uczniów o charakterze socjalnym. W 2015 roku pomocą społeczną zostało objętych 199 osób. W 2015 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kiszkanie przyznał i wypłacił w 2015 roku zasiłki okresowe 37 osobom, a liczba świadczeń w tym zakresie wyniosła 187. Zadaniem własnym gminy jest także wypłacanie zasiłków celowych, w tym zasiłków celowych specjalnych. W 2015 roku wypłacono zasiłki celowe dla 61 osób. W ramach zadań zleconych gminie w 2015 roku wypłacono zasiłki stałe dla 23 osób – liczba świadczeń wyniosła 171. Poniżej przedstawiono środki finansowe przeznaczone ogółem na pomoc społeczną w 2015 roku zakresie (zasiłków celowych, okresowych oraz stałych).

Rysunek 9. Środki ogółem przeznaczone na pomoc społeczną w zakresie zasiłków celowych, okresowych oraz stałych w 2015 roku. (opracowanie na podstawie danych GOPS Kiszkanie)

Praca socjalna

Bardzo ważne i istotne miejsce w ustawie o pomocy społecznej odgrywa praca socjalna, która jest zadaniem obligatoryjnym gminy. Praca socjalna to działalność profesjonalna. To zespół powiązanych ze sobą i umiejętnie zaplanowanych działań prowadzonych przez wykształconych pracowników socjalnych we współpracy z osobą wspieraną. To mechanizm polityki społecznej służący rozwiązywaniu problemów społecznych, zapobieganiu ich natężeniu oraz aktywizowaniu jednostek i grup do samopomocy. To działalność profesjonalna polegająca na udzielaniu pomocy jednostkom, grupom lub społecznościom we wzbogacaniu lub odbudowywaniu ich zdolności społecznego funkcjonowania oraz na tworzeniu sprzyjających warunków społecznych. Celem pracy socjalnej jest pomoc w nauczaniu się samodzielności. Pracownicy socjalni realizują swoje zadania w ośrodkach pomocy społecznej, domach pomocy społecznej, organizacjach pozarządowych i różnorodnych placówkach świadczących pomoc społeczną. Praca socjalna spełnia szereg istotnych funkcji:

- ✓ ratowniczą - jest mechanizmem ratującym jednostki i rodziny w sytuacjach kryzysowych,
- ✓ wspierającą - w edukowaniu do samodzielności w rozwiązywaniu własnych problemów,

- ✓ profilaktyczną - w zakresie zapobiegania wykluczeniu społecznemu,
- ✓ partycypacyjną - budującą lokalne powiązania, koalicje na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, angażującą środowiska do współdziałania.

Pracownik socjalny przeprowadzający wywiad środowiskowy już przy pierwszej wizycie analizuje wraz z klientem jego sytuację, zastanawia się nad możliwościami rozwiązywania problemów, udziela porad, ukierunkowuje klienta na możliwości załatwienia jego spraw życiowych, motywuje do zmiany zachowań, które pomogłyby mu w dalszym życiu. Pracownik socjalny podejmuje szereg działań w ramach pracy socjalnej na rzecz zapewnienia godziwych warunków mieszkaniowych, poprawy stanu zdrowia klienta, zapewnienia opieki osobom starszym i niepełnosprawnym, poprawy funkcjonowania rodziny, poprawy funkcjonowania osób zaburzonych psychicznie, poprawy funkcjonowania osób i rodzin z problemem alkoholowym, na rzecz rozwiązywania problemu bezrobocia, na rzecz zapewnienia /uzyskania niezbędnych środków materialnych. Praca socjalna prowadzona przez pracowników socjalnych Ośrodka Pomocy Społecznej w Kiszkanie polega w szczególności na:

- ✓ zapewnianiu uzyskiwania niezbędnych środków materialnych,
- ✓ zapewnianiu godziwych warunków mieszkaniowych,
- ✓ rozwiązywaniu problemu bezrobocia,
- ✓ poprawie stanu zdrowia klienta,
- ✓ zapewnianiu opieki osobom starszym i niepełnosprawnym,
- ✓ wskazywaniu uprawnień osób niepełnosprawnych,
- ✓ wspieraniu i pomaganiu we właściwym rozwoju psychospołecznym dzieci i młodzieży,
- ✓ poprawianiu funkcjonowania rodziny,
- ✓ poprawianiu funkcjonowania osób zaburzonych psychicznie,
- ✓ poprawianiu funkcjonowania osób i rodzin z problemem alkoholowym.

W 2015 roku pracą socjalną objętych zostało 59 rodzin (191 osób w rodzinach). Praca socjalna była świadczona m. in. w zakresie pomocy w wypełnianiu wniosków do różnych instytucji, informowaniu o różnych uprawnieniach oraz pomoc w ustaleniu niepełnosprawności, pomoc socjalna świadczona była również z uwagi na występującą w rodzinie przemoc. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej świadczył pomoc w formie pracy socjalnej oraz poradnictwa specjalistycznego. Pracownicy GOPS w Kiszkanie podejmują

współpracę z organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami w ramach pracy socjalnej prowadzonej z osobą/rodziną.

Program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”

W roku 2015 i 2016 roku Ośrodek realizował program rządowy „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”, którego celem jest m. in. wsparcie gmin w wypełnieniu zadań własnych o charakterze obowiązkowym w zakresie dożywiania dzieci oraz zapewnienia posiłku osobom jego pozbawionym, ze szczególnym uwzględnieniem osób z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich. Program zakłada zapewnienie dzieciom do 7 roku życia, uczniom do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej oraz osobom i rodzinom znajdującym się w sytuacjach wymienionych w art.7 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, zwłaszcza osobom samotnym, w podeszłym wieku, chorym lub niepełnosprawnym – pomocy w formie posiłku, świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności albo świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych. Beneficjentami programu są osoby i rodziny, których dochód na osobę w rodzinie nie przekracza 150% kwoty kryterium dochodowego ustalonego zgodnie z art.8 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o pomocy społecznej. W pierwszym półroczu 2015 roku z Programu skorzystało 88 – dzieci, którym opłacane były posiłki w szkołach. Koszt realizacji tego zadania w 1 półroczu wynosił 23.041 zł. W ramach programu w okresie wakacji rodziny wielodzietne i znajdujące się w trudnej sytuacji miały przyznane zasiłki celowe na zakup żywności na łączną kwotę 2.800 zł. Na realizację Programu na rok 2015 GOPS w Kiszkanie miał przyznane środki w wysokości 46.000 zł w tym 15.000 to udział środków własnych gminy a 31.000 zł to dotacja z budżetu państwa.

V.3. Realizacja świadczeń rodzinnych, zasiłków oraz świadczeń pielęgnacyjnych przez GOPS w Kiszkanie.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kiszkanie w 2015 roku realizował zadania zlecone ze środków budżetu państwa w zakresie świadczeń rodzinnych w oparciu o ustawę z dnia 28 listopada 2003 roku (tekst jednolity Dz.U z 2006 r. nr 139 poz. 992 ze zm.) i świadczenia w ramach rządowego programu pomocy finansowej osobom pobierającym świadczenia pielęgnacyjne zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 04 października 2011 r. (Dz.U. z 2011 r. nr 212 poz. 1262) oraz zadania w zakresie

postępowań w sprawie świadczeń alimentacyjnych i odbieraniu oświadczeń majątkowych w oparciu o ustawę z dnia 07 września 2007 r. (Dz.U z 2009 r., nr 1 poz. 7 ze zm.) o pomocy osobom, uprawnionym do alimentów. Zasiłek rodzinny ma na celu częściowe pokrycie wydatków związanych z utrzymaniem dziecka. Kryterium dochodowe, które musiała spełniać rodzina to: 574,00zł na osobę w rodzinie (od 1 listopada 2015r. – 674,00zł), a w przypadku kiedy w rodzinie jest niepełnosprawne dziecko: 664,00zł na osobę w rodzinie (od 1 listopada 2015r. – 764,00zł). Od prawa do zasiłku rodzinnego zależy, czy świadczeniobiorca będzie mógł liczyć na dodatki, które przysługują po zajściu określonych okoliczności.

V.4. Wskaźnik deprivacji lokalnej w gminie Kiszkowo.

W gminie Kiszkowo wskaźnik deprivacji lokalnej jest dosyć wysoki, liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na liczbę mieszkańców nie jest wyższa w porównaniu do innych gmin w powiecie gnieźnieńskim kraju. Takie dane oznaczają wyższą skalę i natężenie problemów społecznych występujących w gminie Kiszkowo. Pozytywnym aspektem jest zmniejszenie dynamiki deprivacji w ostatnich latach.

Rysunek 10. Liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1000 mieszkańców w latach 2013 – 2015. (opracowanie na podstawie danych GOPS Kiszkowo)

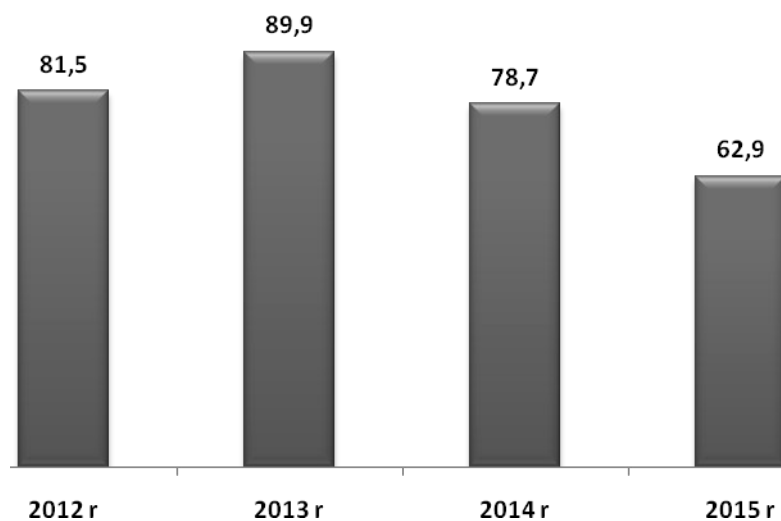

Tabela 6. Liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1000 mieszkańców w latach 2013– 2015. (opracowanie na podstawie danych GOPS Kiszkowo)

	2013	2014	2015
Liczba osób w rodzinach, którym decyzją przyznano świadczenie	485	424	342
Liczba mieszkańców	5 390	5 390	5 436
Wartość wskaźnika liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1000 mieszkańców w1 / w2 x 1000	89,9	78,7	62,9
Dynamika	110	87	80

VI. Analiza SWOT problemów społecznych gminy Kiszkowo .

Analiza SWOT jest użyteczną i coraz powszechniej stosowaną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych w pracach nad strategią. Opracowanie analizy SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Stanowi punkt wyjściowy dla określenia celów strategicznych oraz projektów socjalnych. Przedstawione poniżej czynniki obejmują mocne i słabe strony, a także szanse i zagrożenia. W analizie odnoszono się do kwestii społecznych w gminie Kiszkowo.

Tabela 7. Analiza SWOT problemów społecznych gminy Kiszkowo.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Wykwalifikowana kadra Ośrodka Pomocy Społecznej w Kiszkanie. ✓ Bardzo dobra znajomość środowiska lokalnego przez pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej w Kiszkanie. ✓ Świadczenia i programy realizowane przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Kiszkanie. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Niedostateczna ilość środków finansowych na pomoc społeczną. ✓ Bariery architektoniczne utrudniające funkcjonowanie osób niepełnosprawnych. ✓ Ubóstwo utrudniające niektórym mieszkańcom egzystencje i zaspokajanie podstawowych potrzeb życiowych.

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Skuteczne zajmowanie się szeroko rozumianą profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych, w tym także interwencją i pomocą rodzinom, w których dochodzi do przemocy przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kiszkanie. ✓ Szeroki i łatwy dostęp do instytucji publicznych na terenie gminy Kiszkanie. ✓ Korzystne położenie - bliskość Poznania oraz Gniezna (rynek pracy, dobra kulturalne, rekreacyjne). ✓ Dostępność atrakcyjnych terenów pod rozwój mieszkalnictwa ✓ Napływ nowych mieszkańców – wzrost podatków. ✓ Obecność terenów pod rozwój infrastruktury przemysłowej zwiększających potencjał gminy. ✓ Dostępność do programów i środków finansowych ukierunkowanych na aktywizację zawodową osób bezrobotnych oraz na rzecz promocji zatrudnienia. ✓ Relatywnie niski poziom bezrobocia. ✓ Działająca infrastruktura komunalna (wodociąg, kanalizacja sanitarna miasta) ✓ Działalność gminnego ośrodka 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Występowanie wśród mieszkańców uzależnień. ✓ Niewystarczająca oferta pozaszkolna. ✓ Mała liczba klubów i miejsc spotkań dla młodzieży. ✓ Brak opieki socjoterapeutycznej dla młodzieży gimnazjalnej i brak funduszy na dodatkowych socjoterapeutów dla tej grupy młodzieży. ✓ Słabo rozwinięta sieć organizacji działających w sferze pomocy społecznej. ✓ Mała liczba organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych i ubogich. ✓ Zbyt niska aktywność mieszkańców wsi uniemożliwiająca realizację wszystkich programów. ✓ Niewystarczająco dobrze rozwinięta infrastruktura (społeczna, techniczna - sieciowa) na obszarach wiejskich. ✓ Niski poziom przedsiębiorczości wśród mieszkańców gminy ✓ Zły stan większości komunalnych zasobów mieszkaniowych gminy. ✓ Mała różnorodność infrastruktury i oferty usług sportowo rekreacyjnych. ✓ Niewystarczająco dobrze
--	---

<p>kultury.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Wysokie walory środowiskowe pod rozwój funkcji rekreacyjnych i turystycznych ✓ Pozaedukacyjna działalność szkół w zakresie kultury i sportu. 	<p>zagospodarowana przestrzeń publiczna dla celów integracji społecznej</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Słabo rozwinięta oferta usług gastronomicznych i rozrywkowych. ✓ Mała liczba miejsc publicznych sprzyjających integracji mieszkańców gminy. ✓ Niski poziom aktywności gospodarczej. ✓ Słaba motywacja mieszkańców do formalizowania swojej działalności.
<p>SZANSE</p>	<p>ZAGROŻENIA</p>
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Rozwój gospodarczy regionu i samej gminy Kiszkowo. ✓ Prężnie działające władze lokalne w gminie. ✓ Realizacja inwestycji w gminie. ✓ Dostępność zewnętrznych źródeł finansowania inwestycji w latach 2014-2020. ✓ Wzrastająca ranga i integracja gmin w ramach aglomeracji gnieźnieńskiej. ✓ Planowane inwestycje w infrastrukturę transportową aglomeracji gnieźnieńskiej. ✓ Współpraca pomiędzy instytucjami i organizacjami w sprawach dotyczących pomocy społecznej. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Roszczeniowe postawy klientów pomocy społecznej. ✓ Zmiany modelu życia – rozbijanie więzi rodzinnych i społecznych. ✓ Bezradność rodzin w rozwiązywaniu własnych problemów. ✓ Ograniczanie wysokości środków finansowych przeznaczonych z budżetu centralnego na pomoc społeczną. ✓ Zbyt mała liczba pracowników socjalnych Pracownicy socjalni, którzy już pracują, są zbyt obciążeni pracą. ✓ Konieczność obsługi dodatkowych zadań przez GOPS bez zwiększenia zatrudnienia.

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Aktywizacja gospodarcza gminy z udziałem funduszy strukturalnych. ✓ Pozyskanie nowych inwestorów tworzący nowe miejsca pracy. ✓ Rozwój infrastruktury odpowiadającej zmieniającym się potrzebom społecznym. ✓ Tworzenie i wdrażanie specjalnych programów pomocowych. ✓ Szeroka i bardziej dostępna profilaktyka zdrowotna. ✓ Tworzenie stowarzyszeń, fundacji i organizacji pozarządowych. ✓ Rozwój infrastruktury drogowej. ✓ Systemowe rozwiązania z zakresu polityki społecznej. ✓ Wzrost świadomości społeczeństwa w zakresie problemów społecznych i zaangażowanie w ich rozwiązywanie. ✓ Realizacja nowych programów aktywizacji obszarów wiejskich. ✓ Sprzyjająca polityka regionalna nastawiona na rozwój obszarów wiejskich. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Zbyt duża liczba rodzin przypadająca na jednego pracownika socjalnego, co uniemożliwia efektywną opiekę nad rodzinami. ✓ Zbyt dużą część obowiązków pracownika socjalnego zajmuje wypełnianie procedur administracyjnych. ✓ Postępujący problem uzależnień, w tym szczególnie uzależnień wśród młodzieży. ✓ Trudność w diagnozowaniu problemu uzależnień wśród młodzieży. ✓ Niedostateczne środki finansowe na oświatę. ✓ Emigracja zarobkowa i migracja na inne tereny oraz niekorzystne zmiany demograficzne – starzenie się społeczeństwa. ✓ Zmiany legislacyjne ograniczające możliwości wsparcia osób niepełnosprawnych. ✓ Niezadawalający poziom współpracy pomiędzy szkołą a rodziną. ✓ Niedostateczna oferta spędzania czasu wolnego przez dzieci i młodzież. ✓ Trudności w pozyskiwaniu środków finansowych z zewnątrz. ✓ Postępujące starzenie się
--	--

	społeczeństwa, cywilizacyjne.	choroby
--	----------------------------------	---------

VII. Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Kiszkowo na lata 2016 – 2026.

STRATEGIĄ nazywamy zaplanowany i często realizowany w praktyce sposób osiągnięcia jakiegoś wyznaczonego celu.

Celem Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Kiszkowo jest wytyczenie priorytetowych rozwiązań w zakresie przezwyciężenia określonych problemów społecznych. Punktem wyjścia dla opracowania strategii jest diagnoza stanu faktycznego, analiza danych zastanych wynikających ze specyfiki gminy. Zebrany materiał źródłowy, pozwolił wskazać grupę najważniejszych problemów społecznych w gminie. Realizacja zadań zawartych w strategii planowana jest na lata 2016 – 2026 co powinno zapewnić możliwość długofalowych działań wspierających osoby i rodziny w procesie odzyskania zdolności do samodzielnego funkcjonowania w środowisku. Przedstawionych w Strategii propozycji częściowych działań możliwych do zrealizowania w ramach poszczególnych celów głównych nie należy traktować, jako rejestru zadań do wykonania. Mają one znaczenie inspiracji i wskazań, w jakim kierunku powinno być planowanie operacyjne przy realizacji celów strategicznych. Z tego względu propozycje programów są przedstawione skrótowo, w sposób szkicowy, jako zarys programów, które należy dopiero rozwinąć i nadać formę projektu. Na podstawie diagnozy sytuacji społecznej w gminie Kiszkowo przyjęte zostały obszary priorytetowe dla realizowania polityki społecznej w gminie. Priorytetowymi działaniami w sferze przeciwdziałania problemom społecznym na terenie Gminy powinny być: przeciwdziałanie skutkom bezrobocia, wspieranie rodzin w pełnieniu ich funkcji społecznych, stworzenie systemu wsparcia dla osób starszych, tworzenie warunków sprzyjających aktywizacji osób niepełnosprawnych oraz rozwijanie kapitału społecznego mieszkańców. Ujęcie w Strategii instytucji publicznych i organizacji pozarządowych, jako realizatorów poszczególnych zadań określonych w celach strategicznych nie wymagało przeprowadzenia konsultacji. Realizacja zadań została określona w regulaminach i Statutach poszczególnych jednostek.

Plan wdrażania Strategii rozwiązywania problemów społecznych gminie Kiszkowo prezentuje się następująco:

CELE STRATEGICZNE
(główne obszary działania)

CELE SZCZEGÓŁOWE

(główne obszary działania przełożone na programy)

KIERUNKI DZIAŁAŃ

Wdrażanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Kiszkowo na lata 2016 - 2026 opierać będzie na realizacji czterech celów strategicznych:

I. CEL STRATEGICZNY

Przeciwdziałanie powstawaniu zjawiska ubóstwa w gminie Kiszkowo.

II. CEL STRATEGICZNY

Integracja społeczna i aktywizacja zawodowa oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu w gminie Kiszkowo.

III. CEL STRATEGICZNY

Redukowanie problemu uzależnień w gminie Kiszkowo.

IV. CEL STRATEGICZNY

Wsparanie rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi, rodzin wielodzietnych i niepełnych w gminie Kiszkowo.

I. Cel strategiczny: Przeciwdziałanie powstawaniu zjawiska ubóstwa w gminie Kiszkowo.

Ubóstwo oznacza brak możliwości dokonywania różnego rodzaju wyborów mających zasadnicze znaczenie dla rozwoju jednostki, pozwalających na prowadzenie długiego, zdrowego i aktywnego życia, korzystanie z przyzwoitego standardu życiowego, wolności,

poczucie własnej godności, cieszenie się szacunkiem wśród innych członków społeczeństwa. Ubóstwo oznacza nie tylko brak wystarczających dochodów lecz także brak możliwości przekształcenia dostępnych dóbr w celu osiągnięcia takich sposobów funkcjonowania jednostki, które pozwalają na prowadzenie przez nią odpowiadającego jej stylu życia (pozwalają na zaspokojenie podstawowych, na danym etapie rozwoju, potrzeb życiowych. Dlatego też forma pomocy kierowana do osób ubogich powinna z jednej strony zabezpieczać ich byt, a z drugiej motywować ich do podjęcia starań zmiany swego życia.

1.1. Cel szczegółowy: Minimalizowanie zjawiska ubóstwa w gminie Kiszkowo.

Kierunki działań:

- ✓ Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej niezbędnej do zapewnienia właściwej egzystencji osób dotkniętych problemem ubóstwa.
- ✓ Mobilizowanie i motywowanie do aktywności społecznej.
- ✓ Zwiększenie środków na pomoc społeczną ukierunkowaną na pomoc osobom i rodzinom dotkniętym problemem ubóstwa.
- ✓ Organizowanie akcji społecznych i włączenie organizacji pozarządowych i stowarzyszeń do działań ukierunkowanych na pozyskiwanie i przekazywanie potrzebującym żywności, odzieży, środków czystości oraz artykułów gospodarstwa domowego.
- ✓ Wspieranie i pomoc w rozwijaniu wolontariatu, jako formy pomocy na rzecz osób potrzebujących.
- ✓ Tworzenie i wspieranie grup samopomocowych przez osoby i rodziny dotknięte lub zagrożone ubóstwem.
- ✓ Umożliwianie większej dostępności do fachowej i rzetelnej pomocy: medycznej, prawnej, doradczej.
- ✓ Aktywne włączenie organizacji i stowarzyszeń działających na terenie gminy Kiszkowo do wspierania działań zmierzających do ograniczenia zjawiska ubóstwa na terenie gminy.

1.2. Cel szczegółowy: Stworzenie systemu pomocy skoncentrowanej na osobach i rodzinach dotkniętych ubóstwem w gminie Kiszkowo.

Kierunki działań:

- ✓ Analizowanie przyczyn ubóstwa i minimalizowanie ich źródeł.
- ✓ Objęcie opieką pedagogiczno-psychologiczną dzieci z rodzin dotkniętych ubóstwem.
- ✓ Propagowanie wśród osób ubogich alternatywnych sposobów życia.
- ✓ Prezentowanie i uczenie postaw aktywności i przedsiębiorczości osób ubogich.
- ✓ Stworzenie centrum informacji o organizacjach i instytucjach świadczących pomoc osobom i rodzinom dotkniętym ubóstwem, bezrobociem, alkoholizmem i przemocą.

II. Cel strategiczny: Integracja społeczna i aktywizacja zawodowa oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu w gminie.

Niezwykle ważnym problemem społecznym w gminie Kiszkowo zdiagnozowanym podczas analizy danych jest znaczny odsetek osób wykluczonych społecznie z powodu choroby, bezrobocia, wieku czy też niepełnosprawności. W związku z powyższym konieczne wydaje się podjęcie takich działań, które ukierunkowane będą na integrację społeczną i zawodową osób zagrożonych wykluczeniem i marginalizacją społeczną, mobilizowanie, wspieranie i inspirowanie aktywności osób ubogich, bezrobotnych, niepełnosprawnych oraz starszych, a także zapewnianie tym grupom szerszego dostępu do aktywnego uczestnictwa społecznego i kulturalnego w życiu społecznym gminy Kiszkowo .

II.1. Cel szczegółowy: Integracja, reintegracja i aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych, przeciwdziałanie skutkom bezrobocia.

Kierunki działań:

- ✓ Bieżące monitorowanie i analizowanie sytuacji osób bezrobotnych i ich rodzin we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Gnieźnie.
- ✓ Zatrudnianie osób bezrobotnych w ramach robót publicznych, prac interwencyjnych, prac społecznie użytecznych, praktyk i staży we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Gnieźnie w celu redukcji zjawiska bezrobocia i aktywizacji zawodowej mieszkańców gminy Kiszkowo.
- ✓ Przygotowanie, realizowanie lub współorganizowanie oraz uczestnictwo w projektach (w tym współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej) przyczyniających się do aktywizacji osób bezrobotnych z terenu gminy Kiszkowo.
- ✓ Rozwój form i narzędzi aktywnego wsparcia, które sprzyjać będą aktywizacji zawodowej oraz przyczynią się do wzrostu kwalifikacji osób bezrobotnych będących w trudnej sytuacji socjalno – bytowej.
- ✓ Zwiększenie dostępności do ofert pracy, upowszechnianie informacji o wolnych miejscach pracy oraz usługach oferowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Gnieźnie.
- ✓ Promowanie przedsiębiorczości wśród mieszkańców gminy Kiszkowo.
- ✓ Rozwój pracy socjalnej na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w oparciu o zawieranie i realizowanie kontraktów socjalnych.
- ✓ Wsparcie osób zagrożonych bezdomnością i bezdomnych poprzez zapewnienie schronienia, pracę socjalną, działania osłonowe, reintegrację społeczną i zawodową.
- ✓ Aktywne włączenie organizacji i stowarzyszeń działających na terenie gminy Kiszkowo do aktywnego wspierania działań zmierzających do integracji zawodowej osób bezrobotnych oraz przeciwdziałania skutkom bezrobocia.

II.2. Cel szczegółowy: Integracja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych oraz starszych.

Kierunki działań:

- ✓ Zwiększenie możliwości korzystania z usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych, między innymi w ramach rozwijania prac społecznie użytecznych oraz poprzez promocję wolontariatu.
- ✓ Promowanie i wspieranie wolontariatu, będącego formą integracji społecznej dla osób starszych.
- ✓ Realizacja projektów związanych z rozwojem aktywności społecznej, kulturalnej, edukacyjnej i zdrowotnej osób, które znajdują się w okresie przejścia na emeryturę i tuż po zakończeniu aktywności zawodowej. Projekty te powinny uwzględniać promocję elastycznych form zatrudnienia i organizacji czasu pracy, promocję wolontariatu i prac na rzecz społeczności lokalnej, odnawianie kontaktów ze znajomymi i sąsiadami oraz tworzenie grup samopomocowych i banków czasu.
- ✓ Realizacja projektów opieki otwartej i półotwartej, jak np. „obiady na kółkach” i domowe usługi medyczne, organizację pracy socjalnej w mieszkaniach i środowiskowych centrach socjalnych, tworzenie domów czasowego pobytu oraz projekty modernizacji mieszkań i rewitalizacji celem lepszego dostosowania przestrzeni do potrzeb niepełnosprawnych.
- ✓ Wsparcie dla osób starszych i chorych poprzez pomoc w tworzeniu warunków dla funkcjonowania grup samopomocowych, np. kluby seniora.
- ✓ Współpraca z Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w zakresie likwidacji barier architektonicznych, w szczególności w obiektach użyteczności publicznej.
- ✓ Zintegrowanie działań instytucji i organizacji pozarządowych na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów osób starszych i niepełnosprawnych

III. Cel szczegółowy: Redukowanie problemu uzależnień w gminie Kiszkowo.

Powyższy cel strategiczny, będzie realizowany i wykonywany w oparciu o zintensyfikowanie działań kontrolnych w tym zakresie, uzupełnienie dotychczasowych działań profilaktycznych o charakterze edukacyjnym, skierowanych na ograniczenie popytu na napoje alkoholowe wśród młodzieży, używania substancji psychoaktywnych jak również na zmianę postaw i przekonań młodych ludzi. Cel strategiczny powinien być zrealizowany także w oparciu o pomoc osobom i rodzinom dotkniętym alkoholizmem (a więc osobom uzależnionym i współuzależnionym), ale także poprzez wypracowanie zintegrowanego programu profilaktyki. Zgodnie z danymi konsumpcja napojów alkoholowych jest zjawiskiem o wielu ujemnych skutkach. Negatywne skutki alkoholizmu mają konsekwencje indywidualne, ale przede wszystkim społeczne. Problem alkoholizmu jest katalizatorem większości problemów społecznych, jest czynnikiem determinującym pojawienie się innych problemów społecznych. Dlatego tak istotne jest redukcja i marginalizacja problemów uzależnień w gminie Kiszkowo. Konieczne jest, więc intensywne wdrażanie niżej wymienionych celów operacyjnych i podjęcie konkretnych działań.

III.1. Cel szczegółowy: Podniesienie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, w szczególności przez dzieci i młodzież.

Kierunki działań:

- ✓ Rozwijanie edukacji publicznej mającej na celu informowanie o społecznych, zdrowotnych i ekonomicznych skutkach związanych z używaniem alkoholu.
- ✓ Promowanie zdrowego stylu życia w trzeźwości i abstynencji.

III.2. Cel szczegółowy: Zwiększenie zaangażowania społeczności lokalnej w zapobieganiu używaniu alkoholu i innych substancji psychoaktywnych w szczególności przez dzieci i młodzież.

Kierunki działań:

- ✓ Wspieranie istniejących lokalnych programów mających na celu zintensyfikowanie działań profilaktycznych kontrolnych skierowanych na ograniczenie popytu na napoje alkoholowe.
- ✓ Wspieranie działań edukacyjnych w zakresie wdrażania skutecznych programów profilaktycznych w pracy z młodzieżą.
- ✓ Wspieranie programów edukacyjnych skierowanych do rodziców mających na celu zaangażowanie ich w oddziaływania profilaktyczne wobec dzieci.
- ✓ Wspieranie programów profilaktyczno – interwencyjnych zaadresowanych do dzieci i młodzieży oraz do grup ryzyka.
- ✓ Aktywne włączenie organizacji pozarządowych oraz stowarzyszeń do promowania działań z zakresu rozwiązywania problemów związanych z używaniem alkoholu oraz innych substancji psychoaktywnych przez mieszkańców gminy Kiszkowo.

III.3. Cel szczegółowy: Wprowadzenie zintegrowanego systemu pomocy osobom i rodzinom dotkniętym alkoholizmem.

Kierunki działań:

- ✓ Zwiększenie oferty terapeutycznej dla osób uzależnionych od alkoholu i innych środków psychoaktywnych.
- ✓ Udzielanie wsparcia rodzinom osób dotkniętym alkoholizmem, a więc współuzależnionym.
- ✓ Ochrona rodzin dotkniętych alkoholizmem i jednocześnie zagrożonych przemocą.
- ✓ Objęcie dzieci opieką psychologiczno-pedagogiczną oraz socjoterapeutyczną z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym.
- ✓ Udzielanie porad prawnych rodzinom z problemem alkoholowym.
- ✓ Stworzenie centrum informacyjnego zapewniającego fachową pomoc, jak i dyskrecję osobom uzależnionym, ich rodzinom.
- ✓

IV. Cel strategiczny: Wspieranie rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi, rodzin wielodzietnych i niepełnych w gminie Kiszkowo.

IV.1. Cel szczegółowy: Poprawa jakości życia, zabezpieczenie bezpieczeństwa socjalnego rodzin wielodzietnych.

Kierunki działań:

- ✓ Wdrażanie programów rządowych, samorządowych ukierunkowanych na dzieci i młodzież uczącą się.
- ✓ Podniesienie poziomu funkcjonowania rodzin z zakresu opieki i wychowania dzieci poprzez prowadzenie specjalistycznego poradnictwa rodzinnego.
- ✓ Tworzenie grup samopomocowych i wolontariatu dla rodzin niezaradnych, z problemami opiekuńczo – wychowawczymi.
- ✓ Pomoc finansowa, zgodnie z ustawą o pomocy społecznej.
- ✓ Organizowanie zajęć dla dzieci w świetlicach terapeutycznych.
- ✓ Dotowanie kosztów uczestnictwa dzieci z rodzin najuboższych, wielodzietnych i niepełnych w zorganizowanych formach wypoczynku. Preferencje dla rodzin wielodzietnych w posyłaniu dzieci do przedszkola (zwolnienie z opłaty stałej, wyżywienia).

IV.2. Cel szczegółowy: Przeciwdziałanie zjawiskom grożącym wykluczeniem społecznym oraz bezradnością życiową.

Kierunki działań:

- ✓ Udzielanie pomocy w formie: poradnictwa, terapii rodzinnej, pracy socjalnej, zapewnienia dzieciom opieki i wychowania poza rodziną.
- ✓ Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz rodzin.
- ✓ Tworzenie i wspieranie zintegrowanych programów wsparcia rodzin wielodzietnych w jej funkcjach wychowawczej, opiekuńczej i socjalnej.
- ✓ Eliminowanie czynników sprzyjających wykluczeniu rodzin wielodzietnych.

- ✓ Rozbudowa specjalistycznego poradnictwa rodzinnego – większa możliwość korzystania z porad psychologa, prawnika, pedagoga, szczególnie przez osoby z rodzin uzależnionych w celu rozwiązywania jej problemów.
- ✓ Angażowanie wolontariuszy do pomocy rodzinom wielodzietnym i niepełnym w opiece nad dziećmi i pomocy edukacyjnej.
- ✓ Współpraca z placówkami oświatowo - wychowawczymi, organizacjami pozarządowymi i policją w budowaniu i realizowaniu programów profilaktyki ubóstwa, uzależnień, niedostosowania społecznego oraz przestępczości dzieci.

VIII. Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Kiszkowo na lata 2016-2026.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Kiszkowo na lata 2016-2026 oczywiście nie stanowi zamkniętego zbioru i katalogu działań. Zdiagnozowane problemy i przewidziane działania nie wykluczają realizacji nowych inicjatyw, będących odpowiedzią na nowopowstałe wyzwania. W okresie czasu, który obejmuje Strategia, wdrażane i realizowane będą, w zależności od potrzeb, programy i projekty dotyczące poszczególnych obszarów i celów strategicznych. Opracowana strategia rozwiązywania problemów społecznych w gminie Kiszkowo stanowi dokument, który programuje życie społeczności lokalnej, w związku z powyższym strategia ma charakter elastyczny i stwarzający możliwości odpowiedniego dostosowania zaprogramowanych działań do zmieniającej się sytuacji społeczno – gospodarczej, pojawiających się nowych problemów społecznych oraz zmian przepisów prawa, które wyznaczają obszary interwencji w polityce społecznej.

VIII.1. Monitoring i ewaluacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Kiszkowo.

Monitorowanie realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Kiszkowo planowane jest poprzez okresową ocenę stopnia osiągnięcia określonych kierunków priorytetowych i stopnia realizacji zaplanowanych przedsięwzięć. Za realizację wyżej wymienionych działań odpowiadać będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kiszkowie, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Zespół do Spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz placówki oświatowe w gminie Kiszkowo.

VIII.2. Źródła finansowania.

Zakłada się, że źródłami finansowania lub współfinansowania przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w ramach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Kiszkowo na lata 2016-2026 będą: budżet Państwa, budżet Gminy Kiszkowo, środki Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła.

Spis wykresów:

<u>Rysunek 1. Położenie gminy Kiszkowo.....</u>	<u>11</u>
<u>Rysunek 2. Liczba mieszkańców gminy Kiszkowo w latach 2006 – 2015 r. (opracowanie własne na podstawie danych GUS).....</u>	<u>12</u>
<u>Rysunek 3. Liczba mieszkańców gminy Kiszkowo według danych na dzień 19.09.2016 r. (opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Kiszkowo).....</u>	<u>12</u>
<u>Rysunek 4. Przyrost naturalny w gminie Kiszkowo w latach 2006 – 2015. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).....</u>	<u>13</u>
<u>Rysunek 5. Wskaźnik obciążenia demograficznego (ludność osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) w gminie Kiszkowo w latach 2006-2015. (Opracowanie własne na podstawie danych GUS).....</u>	<u>14</u>
<u>Rysunek 6. Liczba mieszkań w gminie Kiszkowo w latach 2006 - 2014. (Opracowanie własne na podstawie danych GUS).....</u>	<u>24</u>
<u>Rysunek 7. Liczba podmiotów gospodarczych w gminie Kiszkowo w latach 2009 – 2016 (źródło: opracowanie własne, dane GUS).....</u>	<u>27</u>
<u>Rysunek 8. Liczba bezrobotnych ogółem, długotrwale bezrobotnych oraz bezrobotnych z prawem do zasiłku w gminie Kiszkowo. (Opracowanie na podstawie danych GOPS Kiszkowo).....</u>	<u>30</u>
<u>Rysunek 9. Środki ogółem przeznaczone na pomoc społeczną w zakresie zasiłków celowych, okresowych oraz stałych w 2015 roku. (opracowanie na podstawie danych GOPS Kiszkowo).....</u>	<u>42</u>
<u>Rysunek 10. Liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1000 mieszkańców w latach 2013 – 2015. (opracowanie na podstawie danych GOPS Kiszkowo).....</u>	<u>46</u>

Spis tabel:

<u>Tabela 1. Ludność gminy Kiszkowo oraz powiatu gnieźnieńskiego według kategorii. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).....</u>	<u>13</u>
<u>Tabela 2. Saldo migracji wewnętrznych w gminie Kiszkowo w latach 2010 – 2015. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).....</u>	<u>14</u>
<u>Tabela 3. Branże i liczba podmiotów w gminie Kiszkowo na dzień 30.06.2016r. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).....</u>	<u>28</u>
<u>Tabela 4. Powody przyznania pomocy. Struktura rodzin, którym przyznano pomoc według powodów przyznania pomocy w latach 2011 – 2015. (Opracowanie na podstawie danych GOPS Kiszkowo)....</u>	<u>41</u>
<u>Tabela 5. Przyczyny kwalifikujące się do świadczeń z pomocy społecznej w latach 2013 – 2015. Liczba rodzin. (opracowanie na podstawie danych GOPS Kiszkowo).....</u>	<u>41</u>
<u>Tabela 6. Liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1000 mieszkańców w latach 2013– 2015. (opracowanie na podstawie danych GOPS Kiszkowo).....</u>	<u>46</u>
<u>Tabela 7. Analiza SWOT problemów społecznych gminy Kiszkowo.....</u>	<u>47</u>